

Lisa 4. Taotlejate uuringu intervjuude kvalitatiivanalüüs (aprill 2003)

Lisa 4.1 Audiovisuaalse- ja näitekunsti sihtkapitali süvaintervjuude kvalitatiivanalüüs

Merilin Seepter
Silja Lani
Tiina Urm
Krõõt Kiviste
Mario Pulver

4.1.1 Kultuurkapitali missioon, roll, eesmärgid ja väärtused

Missioon

Kultuurkapitali missiooni nähakse väga laiaprofiililiselt – põhimõtteliselt peaks Kultuurkapital **toetama kultuuriga seondult kõiki ja kõike tähelepanuväärset**, olenemata vanusest, kogemusest, laiahaardelisusest, kuuluvusest. Kriteeriumiks on siinkohal see, kuivõrd isik/projekt on kultuuri rikastav, mitmekesistav. Teravalt lööb aga nii teatud küsitlevate toonis kui sõnades välja vastumeelsus suurte riiklike institutsioonide rahastamise vastu.

Siiski leiti ka, et Kultuurkapital on **väga hästi hakkama saanud**.

Läbivat tooni võib kokku võtta lihtsalt ja lühidalt: **Kultuurkapitali missioon on rahastamine, selle kaudu ka kultuuri edendamine**.

“Kultuurkapital võiks siis olla see, kes projekte toetab. Neid, kes on kokku tulnud ja otsustanud midagi teha. Ja mitte täiendada neid auke, kus nagunii on võimalik juba raha küsida.”

“Mitte alati ei lähtu Kultuurkapitali otsuses eesti kultuurist endast. Kui koostada suur pingerivi kõigist taotlustest, siis prioriteetsed peaks olema need taotlused, mis säilitavad ja talletavad eesti kultuuri mistahes vormis ja teiseks, mis sellest traditsioonist lähtudes pakuvad mingeid novaatorlikke ideid, mitte aga toetada niigi suhteliselt kindlaid institutsioone.”

Roll

Valdavaks arvamuseks kujunes see, et Kultuurkapitali peamiseks rolliks on ikkagi jagada raha. Küsitletavad nõustusid, et Kultuurkapital on **loodud loomeinimesi toetama**; et ta on **avatud süsteem**, kus **kõigil on võimalus toetust leida**; et kui Kultuurkapital lisaks rahastamisele tegeleks veel suurte lisaülesannetega, osutuks see liiga koormavaks vahendite ja personali vähesuse tõttu.

Samas tekkis lahkeli raha täpse jaotuse teemal. Osad küsitletavad arvasid, et lisaks mehaanilisele raha jagamisele peaks Kultuurkapital aktiivselt toetama just nimelt **uusi projekte**, mitte vanade ja kestvate projektide toetust prioriteediks seadma. Siin rõhutasid sellise seisukoha pooldajad ka peamiselt **alternatiivsema** kultuuri toetamist massikultuuri arvelt. Teine seisukoht leidis, et Kultuurkapitali ülesanded jagunevad kaheks: nn. “suur Kultuurkapital” peaks toetama peamiselt **suuri projekte** ja maakondlikud esindused peaks

keskenduma **rahvakultuuri edendamisele**. Kolmas seisukoht aga nõudis Kultuurkapitalilt lisaks raha jagamisele ka aktiivset tööd lisäülesannete näol, eriti rõhutati Kultuurkapitali rolli **algatuste** toetamisel ja lausa tekitamisel.

Positiivsena toodi välja fakt, et raha jagamist toimetavad **loomeinimesed ise**.

“Ma ei oska öelda, et ta midagi muud peaks tegema kui raha jagama.”

“Edendama algatusi eesti kultuuri loomisel ja avardamisel ja koosnema õigetest inimestest, kes tunnevad õige asja ära.”

“Teine asi on kolmanda sektori algatatud projektide rahastamine. Tänu kultuurkapitalile on väga palju võimsat korda saadetud viimastel aastatel.”

“Nii et Eesti kultuuri hoidmisel, säilitamisel on ikka tohutult suur roll.”

Eesmärgid

Eesmärgidena näevad küsitletavad ikkagi ennekõike **kultuuri rahastamist**, mida siis tuleks teha järjepidevalt ja kultuuriväärtusi silmas pidades. **Järjepidevust** toodi probleemina välja, kuna pikajaliste projektide ja õpingute puhul puudub igasugune garantii, et toetatav ka järgmistel aastatel eraldusi saab. See seisukoht läheb muidugi vastuollu uute projektide suuremat toetamist nõudvate küsitletavatega.

Kõlas ka arvamus, et **igasugune raha jagamine kultuurile** on iseenesest positiivne nähtus, kuid valdavalt häiris küsitletavaid siiski **eesmärkide hägusus avalike prioriteetide puudumise näol**. Väga paljud kurtsid, et kuna nad ei tea Kultuurkapitali prioriteete nii lühemas kui pikemas perspektiivis, siis on neil raske nii-öelda “õigele asjale” raha taotleda. Teatati isegi kibestunult, et alles oli sihtkapitali komisjon tuttavaks tehtud, kui tuli uus oma vaadete ja prioriteetidega.

“Võib-olla piisab sellest, kui nad ütlevad välja järgmise 2-3 aasta suuna: “Me toetame neid asju.””

“Siis kui eelmine komisjon hakkas lõpetama, siis ma juba olin nii tuttavaks saanud, et ma juba aimasin, kuidas nad tööd teevad. Nüüd ei saa jälle mitte sittagi aru, mida nad toetavad.”

“Mängureeglid on kõige tähtsamad.”

Väärtused

Ilmselgelt häiris paljusid küsitletavaid **ebavõrdne taotlejate positsioon** – suuremad riigiasutused küsivad ja saavad rohkem kui väiksemad küsijad. Küsitletavate hulgas oli suur osa väikeste teatrite ja truppide esindajaid, kellele antud küsimus oli hea võimalus ennast välja elada. Vastustes kordus tihti üpris tugev toon, heideti ette just **summade tasakaalu puudumist**. Suure teatri esindaja loomulikult ei näinud Kultuurkapitali raha jaotuses midagi imelikku...

Huvitava seisukohaga esines vanem härrasmees, kes leidis, et Kultuurkapital peaks keskenduma **sotsiaalsele jaotusele**. Tema arvates on kõige olulisem jagada raha nendele, kes seda **tõesti vajavad**. Et kui näiteks teatrid kannatavad rahapuuduse käes, ei ole õige anda summasid mingitele suvalistele lavastajatele, vaid konkreetsele teatrile. Jagamisel peaks

lähsuma eelkõige küsija vajadustest, mitte niivõrd tuntuusest ja ka jälgima, kas ja mida inimene selle rahaga korda saadab. Samas kõlas vastukaaluks arvamusi, et Kultuurkapital ei tohiks olla hoolekandenasutus.

Mainiti taaskord ka seda, et **Kultuurkapitali väärtused on otseses seoses komisjoni liikmete isiklike väärtustega.**

“... kipub nagu minema sinna poole, et suured küsijad küsivad selgema ja valjema häälega ka, siis väiksemad jäävadki ilma ja eriti need, kes ei ole ennast veel kuidagi näidata saanudki.”

... tuleks selle esialgse idee juurde tagasi pöörduda, et Kultuurkapital ei oleks Kultuuriministeeriumi rahakoti teine sahtel.

4.1.2 Kultuurkapitali täiendavad ülesanded

Kõige teravamalt tuli esile infosulu ehk vähese läbipaistvuse probleem – laiem avalikkus ei tea ei Kultuurkapitali ega loomeisikute tegevusest Eestis suurt midagi. Kultuurkapital ei ole kumbagi avalikkusele aktiivselt tutvustanud, mistõttu on tekkinud intriigidele aldis õhkkond ning rahajagamise objektiivsus on nii kitsamates kui ka laiemates ringkondades suure küsimärgi alla seatud. Kultuurkapitalilt oodatakse intensiivsemat ja avatumat kommunikatsiooni.

Tegelikult läksid vastused selles küsimuses järsult lahku ja tekkis kaks kindlat leeri: üks vastajate grupp leiab, et Kultuurkapital peaks **keskenduma raha jagamisele**, tehes seda täie innuga, erapooletult ja missioonitundega; teine grupp soovib näha Kultuurkapitali aktiivsemas rollis, oodates **otsest projektide algatust, kultuuripromotsiooni välisriikides, taotlusvõimaluste tutvustust.**

“Tema asi on jaotada õiglaselt raha ja piirduda aastapreemiatega. Igale projekti taotlejatele on see niigi tunnustus, kui tema taotlusest on isegi 75% rahuldatud.”

“Just nimelt Kultuurkapital peaks algatama projekte ja asju, mida kultuuripildis tunduks vajaka olevat. Alates tõesti näidendivõistlustest kuni festivalideni välja. Mis puudutab ka kultuuripropagandat välisriikidesse, siis oleneb alast. Igal võimalikul juhul peaks küll. Raudselt.”

Loovisiku tunnustamise teema tõstis jällegi esile kaks teineteisega vastuolus olevat seisukohta. Ühest küljest leidsid küsitletavad, et Kultuurkapitali rahaline toetus või stipendium **ei mõju** raha saajale **erilise moraalse tunnustusena**, teisest küljest arvasid osad, et Kultuurkapital mängib tunnustamisel **suurt rolli**.

“Ma ei usu, et see mängib. Kogu see preemiate värk, jumala lootusetu, neid on nii palju.”

“Ma ei usu seda kiitmist, mis sealt tuleb.”

“Kui sa saad teada, et said raha, siis oled nii rõõmus, et see on meeletu tunnustus, selle peale võib lausa nutma hakata.”

“Tegelikult [mängib Kultuurkapital tunnustamisel] ikkagi päris suurt rolli. Üks asi on need aastapreemiad, lisaks sellele summale – Kultuurkapitali maine ei ole praegu nii madal, et see ei mõjuks tunnustusena – on see ikkagi auasi ka.”

Seda, et Kultuurkapital on (kauba)märk Eesti loomeinimese jaoks, tunnistab suur enamus küsitletavatest. Tõsi, arvamused lähevad lahku (kauba)märgi mõju ja olulisuse küsimuses. Arvatakse nii seda, et Kultuurkapitalil on **kindlasti oma tähtsus kaubamärgina**, sest teist sellise tähtsusega struktuuri ei ole lihtsalt Eestis. Samas leiti, et kunstiinimesed ei vaata seda nii, ei mõtle nii.

“See, et see logo all on, huvitab jälle ainult neid professionaale, ega see inimeseni ei jõua.”

Konkreetselt oodatakse Kultuurkapitalilt:

- **Üldkultuurilise keskkonna analüüsi** (oleks ühtlasi aluseks raha jagamist määravate prioriteetide välja töötamisel).
- **Ühtsete** (sihtkapitalide kaupa) **prioriteetide määramist**, mis lähtuksid konkreetse kultuurikeskkonna vajadustest ning oleksid ühtlasi ka avalikustatud.
- **Kultuurialase info koordineerimist**, eelkõige veebikeskkonna kaudu.
- **Olulisemate projektide tutvustamist avalikkusele** (sealjuures jagunevad arvamused kaheks - kas seda peaks tegema sildi all ‘kultuurkapital toetas’ või ilma selleta, lihtsalt avalikkuse informeerimise/loovisikute turustamise eesmärgil).
- **Kvaliteedimärgi väljaarendamist** (praegusel hetkel takistab seda suuresti puudulik kommunikatsioon). Kultuurkapitali nähakse ka ainuõige institutsioonina, kes sellega võiks ja peaks tegelema.
- **Äraütlevate vastuste otsekohesemat ja põhjalikumalt selgitamist** – toodaks välja takistuseks saanud puudused projektis/taotluses.
- **Konkreetsemaid rahastamisotsustusi** – senine poliitika, mille järgi saavad taotlejad reeglina vaid väiksema osa summast, on segadust tekitav ja komplitseeritud. Pigem antagu suurem osa vajaminevast summast, millega saab asja reaalselt ka täide viia, või siis mitte midagi.

4.1.3 Õigluse diskursused

Õigus oli teema, mis julgustas paljusid küsitletavaid rohkem rääkima ning tugevamat seisukohta avaldama, seega on tegemist taotlejate jaoks südamelähedase temaga. Teravalt tõusis esile **otsuste põhjendatuse** probleem – inimesed, kes olid kriitilised sihtkapitalide komisjonide tegevuse suhtes, soovisid otsuste põhjendamist; teised leidsid, et põhjendamine nõuaks palju aega ja ressursse, mida Kultuurkapitalil ilmselt ei ole.

Teine oluline teema oli **taotlejate eelistamine**. Arvati, et noorel tulijal, kes ei ole endale veel nime teinud, on väga raske saada toetust oma projektidele/endale. Üldiselt leiti, et see on arusaadav, samas leiti ka, et vähene ‘riskivalmidus’ komisjonides võtab võimalused käest uut tulijatelt. Usuti, et on oluline leida **tasakaal tuntu/tundmatu eelistamise vahel**. Hetkel kalduvad komisjoni otsustused vastajate hinnangul pigem tuntu ja ‘turvalise’ poole.

Siiski usuvad osad küsitletavad otsustajate missioonitunde olemasolusse ning eeldatakse, et kaldumine juba tuntu poole on puhtalt ratsionaalsusel põhinev (garantii resultaadi kvaliteedi osas), mitte subjektiivsusel (omavahelistel tutvustel, kokkulepetel).

Üks õigluse diskursus, mis käsitleb Kultuurkapitali ennast, seisneb suhtumises, et **Kultuurkapital on suur rahapada**, kust lihtsalt küsimise peale (maksumaksjate) raha antakse. Selline 'lihtsalt mitte millegi eest raha andmine', tekitab suurt vastuseisu nii väljaspool kui ka kultuuriringkonna sees. Kultuuriinimesed oleksid otsekui eristaatuses grupp, kel on vaja ainult küsida ja kelle antakse lahkelt raha.

Muuseas, on huvitav märkida, et need küsitletavad, kes olid või on ise osalenud sihtkapitalide töös, leiavad, et **rahajaotus on eetiline, õiglane ja põhjendatud**.

"Ma ei tea seda sellepärast, et eitavaid vastuseid ju tegelikult ei põhjendata..."

"Põhjendatus aitaks seda negatiivset vastukaja vähendada küll."

"Ma arvan, et mitte see süsteem ei olegi mäda, vaid mäda on see, et need inimesed, kes valitakse nõukogusse, ei saa päris täpselt aru, miks nad sinna valitakse."

"Ja jagamisel peaks lähtuma just sellest, mida tahetakse teha, et kuivõrd vajalik on see asi Eesti ühiskonnale, mitte niivõrd sellest, kuivõrd tuntud mingi organisatsioon on."

4.1.4 Isiklikud kommunikatsiooni-ja muud kogemused

Kantselei tööd hinnatakse hämmastavalt erinevalt. Suur grupp inimesi tundus olevat **rahul**, kordusid sõnad "abivalmis", "väga hea", "väga professionaalne", "sõbralik". Samas esines ka negatiivset kriitikat, heites Kultuurkapitali kantseleile ette **bürokraatlikku suhtumist** ("kidakeelne", "lugege "Sirpi"/kodulehekülge").

Siiski ollakse kantselei tööga ollakse üldiselt rahul, sealt saadi positiivseid kogemusi. Oldi rahul teenindajate abivalmidusega, suhtlusstiiliga, kompetentsusega igasugustele küsimustele vastamisel jne. Samas heideti paari aasta tagusele kogemusele tuginedes ette info puudulikkust liikumisest tulenevaid apsakaid (nt. positiivne teade taotluse rahuldamise kohta saadeti juba töötava näitleja nimele lavakunstikooli, kus see kuude kaupa seisis).

"Kõik on väga hea. Ma olen alati saand sealt kõik vajaliku informatsiooni. Suhtumine on ka väga professionaalne."

"Väga meeldiv, operatiivne, toetav."

"Kui sa ei räägi nõmeda ametnikuga, kes vastab sulle telefonis, et "loe homset "Sirpi". Mida kurat?! Ma olen ju ka inimene, see ei ole ju eriline raskus."

Sihtkapitalide töö suhtes esines polaarsus tunduvalt tugevamalt. Osadel küsitletavatel oli nende töö suhtes **positiivne** arvamus, eriti isiklike kommunikatsioonikogemuste põhjal. Komisjonide liikmeid peeti **objektiivseteks ja missioonitundelisteks**, nõ südamega asja juures olevaiks. Teistel küsitletavatel oli aga **negatiivne** või lausa **üliterav suhtumine** sihtkapitalide töösse.

"Ainuke alternatiiv olekski välistada kõik emotsioonid, aga see on suhteliselt raske. Siis ta läheb matemaatiliseks ja keegi peab selle valemi välja mõtlema [...]. Ja see ei oleks õiglane,

aga siis ta vähemalt välistaks need emotsioonid. Et mul ei haara käsi revolvi järel, kui ma näen näitekunsti sihtkapitali nime taga.”

“Sihtkapitalide ja kabineti töö on ka selge.”

“Kusjuures see on väga paha asi, et suusõnaliselt kuuled, et kas liiga vara või tehke ümber, et esitage järgmine kord ja ma kujutan ette, et meie isegi esitame ja küsime, aga väga paljud saavad konkreetse eitava kirja, viskavad selle kõrvale, suhtumine komisjonilt kujuneb lihtsalt eitavaks, kuigi võib-olla, et seekord ei olnud raha või mis iganes, aga see vorm, mis saadetakse on ühene kogu aeg.”

4.1.5 Hinnangud Kultuurkapitali avalikule imagole

Nagu arvata võis, kordus Kultuurkapitali mainest rääkides nimi **“Violi”** ning enamus küsitletavaid arutles peamiselt selle üle, kuidas suvine skandaal on Kultuurkapitali mainet mõjutanud.

Ühest küljest leiti, et Kultuurkapital on endale **puuduliku kommunikatsiooniga** teinud karuteene – organisatsiooni ‘suletus’ on tinginud paljude **spekulatsioonide** tekke, mis võimendusi veelgi seoses Violi skandaaliga.

Skandaali mõju väljendus mitmeti:

- Suurenes **umbusaldus** süsteemi kui sellise vastu.
- Kultuurkapitali nähakse veelgi enam **teenimatult suure rahapajana** – neil on nii palju raha, et ei märgatagi, kui 8 miljonit lihtsalt ära kaob.
- **Vähenes usk** kultuurkapitaliga seotud inimeste **objektiivsusesse** ja nende **missioonitundes**.

Teine grupp aga arvas, et **Violi juhtum** kas **ei seostu Kultuurkapitali endaga** või ei avaldanud tugevat negatiivset mõju mainele.

“Selline võõrdunud või suletud, sissepoole pööratud organisatsioon. Violi kriis avas seda isegi minu jaoks rohkem, et oli imelikul moel isegi positiivne. Praegu ma ei teadnud üldse, kuidas need rahad seal liiguvad ja mis toimub.”

“Minu silmis on ta isegi hea. Ma ei seoks seda organisatsiooni imagot Violi skandaaliga.”

“Violi viis selle ikka nii alla, et ... Aga samas mitte ainult selle organisatsiooni oma, vaid kogu kultuuri maine laiemalt.”

“Praegu on imago ilmselt all, kuigi minu jaoks on Kultuurkapital ikka Kultuurkapital, et oli seal siis nüüd Violi või ei olnud, see on teine asi. Kui aga mingit muud sotsioloogiat linna peal teha, siis ma arvan, et see oleks väga all.”

“See süü on ühe inimese peal ja selles ei saa süüdistada Kultuurkapitali teisi liikmeid ja tegijaid.”

Oluline oht on see, et mõnede küsitletavate arvates suhtuvad **kultuuritegelased ja nn. “tavainimesed”** Kultuurkapitali üpris erinevalt.

“Tavainimeste jaoks võib küll Kultuurkapital näida sellise “omade jopede pesana”, kus “omad joped” saavad raha “omade jopede” käest. See võib olla, ma ei väida, sest ma pole mingeid uuringuid teinud, kui on, siis tuleb seda imagot muuta, sest see ei ole nii.”

4.1.6 Konkreetsete ettepanekud kommunikatsiooni kohta

Üldiselt anti vähe konkreetseid soovitusi. Oli ilmselge, et kultuurinimesi ei huvita detailsete lahenduskäikude pakkumine, pigem vihjati potentsiaalsetele lahendustele või pakuti teoreetilist abi.

Ennekõike soovitati kommunikeerida rohkem, teha ennast avalikkuse silmis nähtavaks. Olulisemad suunad oleks suuremate projektide tutvustamine avalikkusele ning aastapreemiate ürituste parem korraldus, selle ürituse ‘sündmuseks’ muutmine. Lisaks ka selgete prioriteetide avalik määratlemine, mis lisaks otsustusprotsessile läbipaistvust nii taotlejate kui ka avalikkuse silmis.

Suhteliselt üksmeelselt leiti, et Tallinna inimestel on tunduvalt lihtsam infot kätte saada võrreldes ülejäänud Eestiga.

Aastapreemiate üritus

Esines arvamusi, et **teatri** poolt kajastatakse piisavalt, kuid teised sihtkapitalid jäävad varju. Loomulikult arvati, et üleüldse peaks aastapreemiate üritust tunduvalt rohkem kajastama, sest praegu ta kaob meedias ära ja ei ole sündmus, kaotades sellega palju oma tunnustavast funktsioonist. Samuti ei oldud rahul vähese infoga aastapreemiate otsustusprotsessi kohta – kes otsustab, kes määrab, mis alustel.

“Aga üldiselt ei tea, kas see on üldse see, nii et ei tea mitte midagi, tahaks teada küll, sest kui ise ka töötan kultuurialal, siis oleks nagu tore teada. Et seda poolt pole nagu üldse esitletud.”

“Samas rohkem peaks olema informatsiooni ka näiteks aastapäevaürituste kohta, praegu ei teata sellest eriti. Tuleks rääkida, mis need on, kellele, kus toimuvad. Siis tõuseks ka nende ürituste tunnustav roll, sest nendest teatakse rohkem.”

Veeb

Nn. “digitaalne lõhe” näib olevat lõhestanud ka taotlejad, sest paljud küsitletavad **ei näinud koduleheküljel mingeid erilisi probleeme** ning kasutavad seda hea meelega. Teised aga **väldivad** kodulehekülge või **küsivad** infot **tuttavatelt**. Konkreetse kommentaarina väideti, et **koduleheküljel on “auklik”**, kogu huvipakkuvat infot ei saa kätte.

Selle kohta, kas koduleheküljelt peaks olema võimalik **raha liikumist** jälgida, arvati üldiselt, et kindlasti mitte detailselt. See on **isiklik** asi ja Kultuurkapitali leheküljel ei ole börsikursse edastav veeb. Küll aga sooviti finantsskeemide läbipaistvust.

Tunti puudust ka **üleriigilisest andmebaasist**, mis süstematiseeriks kultuuriürituste kava ja pakuks just kodulehekülje kaudu kiiret viisi leida huvipakkuvaid üritusi.

“Ta täidab oma funktsiooni. Ta ei peagi olema väga atraktiivne ega pähe määriv. Mulle ei hakka nagu midagi otseselt vastu, järelkult toimib.”

“No Kultuurkapitalil on kodulehekülg ja ma ei arva, et seda raha liikumist peaks saama jälgida nagu börsikursse, aga ta peaks olema nii, et lihtne kunstnik ka saab aru.”

“Noh, ega loomulikult ei teeks paha selline üleriigilise andmebaasi loomine, süstematiseerimine, sest praegu on need kõik puudu.”

Trükised ja koolitused

Trükiste kohta küsitletavad arvamust ei avaldanud. Leidus küsitletavaid, kes soovisid koolitusi just nimelt **projekti kirjutamise** arendamiseks.

“Noortele taotlejatele oleks kindlasti abiks infopäevad, just siis selle vormistamise ja koostamise poole pealt, et sellega ei eksitaks esmakordsetel taotlustel. Need võiksid olla pigem sellistel maakondlikel tasemetel, et mitte põhikultuurkapitali osa ülesannetega üle koormata.”

Muu

Üks küsitletav arvas, et Kultuurkapital vajab saadet elektroonilises meedias oma maine parandamiseks ja avalikkuse informeerimiseks.

“Ja võiks olla mingi saade TV-s või raadios, et näidata Kultuurkapitali tegevust, et võiks olla saade, kus vestlusring ja esitatakse küsimusi tegevuse kohta nii siis Kultuurkapitali jagamisega seotud inimestele kui ka taotlejatele. Ma arvan, et vaatajatel oleks huvitav teada saada, milliseid ideid üldse on ja mis need inimesed mõtlevad, kes raha küsivad ja millega tegeldakse.”

Taotlusprotsessis soovis üks küsitletav samuti konkreetset muutust.

“Taotlusprotsessis peaks muutma seda, et võiks jooksvalt vastu võtta avaldusi, sest kõige suurem soov küsida toetust ja midagi teha, tekib, kui projektiga alustatakse, hiljem löövad paljud käega, et liiga pikk aeg möödab jne.”

Korra jooksis intervjuudest läbi soov näha Kultuurkapitali aastaraamatut.

“Miks mitte välja anda aastaraamatut nendest projektidest või siis üldse tutvustada, mida toetatakse, millised on tähtsamad projektid, pilootprojektid, millised maakondade toetatud projektid, traditsioonilised projektid ja siis edukamate, paremate projektide kirjeldused ja fotod.”

Lisa 4.2 Helikunsti sihtkapitali süvaintervjuude kvalitatiivanalüüs

Kaspar Jänes
Kaspar Künarpuu
Martin Leiger
Ingrid Tago

4.2.1 Kulka missioon

Kultuurkapitali eesmärkide, rollide ja väärtuste kohta anti meile intervjuude käigus suur hulk suhteliselt erinevaid määratlusi ja nägemusi.

Eesmärgid

Eesmärkide osas tekkis üldiselt arvamuste lahknevusi vähe – kõik intervjuueeritavad nägid Kultuurkapitali peamise eesmärgina Eesti kultuurielu finantseerimist ja –projektide toetamist. Siiski täheldasime vastustes kahte erinevat lähenemist:

a) Kultuuri seisukohast laiem eesmärk – siia alla koondusid vastused, mis nägid Kultuurkapitali eesmärki laiemalt kui pelgalt rahajagajat; nähti kaugemale isiklikest toetustest ning võeti arvesse, et lisaks individuaalsetele finantseeringutele on KulKa eesmärgid seotud ka Eesti kultuuri järjepidevuse ning arenguga.

Näide 1: “Aga kõige laiemalt võik see siis olla selle Eesti kultuuri järjepidevuse kandepinna sellise nagu kindlustamine.”

Näide 2: “Ma arvan, et kultuurialast informatsiooni peaks Kultuurkapital kontrollima kultuuri turundusega, rahastamise, projektide ja nende avalikustamisega, samuti peaks ta tegelema loovisiku toetuste, kaitse ja loomingutegevuse toetusega.”

Näide 3: “Samuti tuleks kaasa aidata loovisikute suuremale väärtustamisele ühiskonnas.”

b) Kitsam, finantseerimisele suunatud eesmärk – selle koodi alla kuuluvad vastused, mis rõhutavad Kultuurkapitali olulisuse puhul vaid rahajagaja rolli. Intervjuude tervikliku analüüsi põhjal on nii mõnelgi puhul selgelt näha, et Kultuurkapitalis ei nähtagi mitte mingite lisafunktsioonide kandjat peale rahalise toetamise; samuti ei seostata nendel juhtudel Kultuurkapitali Eesti kultuuriga laiemalt.

Näide 1: “Jah. Peaasi, et edasi antaks raha. See on ju selle asja mõte. Ta ei saa võtta endale muid funktsioone.”

Näide 2: “Ma arvan, et raha jõuab õigete inimesteni ja info on koduleheküljel piisav.”

Rollid

Siinkohal jagasime vastused tinglikult kolme rühma. Väga teravalt tuleb tervikanalüüsides välja, et üheks olulisemaks õigluse diskursuseks on probleem riigieelarveliste projektide lisarahastamisega. Väga paljud küsitletutest seda ei tolereeri – leitakse, et paljudel juhtudel on tegemist topeletrahastamisega, mis neelab asjatult rahalisi ressursse eraalgatuse toetamiselt. Paljud leidsid, et see on põhjendatud, kuid riigiprojektide lisatoetamine Kultuurkapitali poolt

võiks olla vähemmahukas. Samas oli ka inimesi, kes nägid KulKa rolli just pigem riigieelarveliste projektide lisatoetajana. Nende nimetatud mõtete põhjal jagasime rollimääratlused:

a) Vabakutseliste ainus sissetulekallikas – seda gruppi esindavad “väikesed” eraalgatuslikud grupid ja inividid, kes ei mõista riiklikult juba niigi rahastatud projektide lisatoetamist Kultuurkapitali poolt. Väga palju rõhutati väidet, et ilma KulKa toetuseta sureks välja igasugune vabakutseliste kultuuriinimeste tegevus, seepärast ei tohiks eraalgatusele mõeldud raha mitte kuhugi mujale minna.

Näide 1: “Mida ma ette heidaksin, et viimasel ajal see tendents on nagu sinnapoole, et väga palju finantseeritakse riigieelarvelisi asutusi. Noh juba riigieelarveliste asutuste üsna suurte projektide toetamine võiks olla ikka teistmoodi.”

Näide 2: “Mina loodan, et tema eesmärk on siiski toetada kultuuri ja just seda kultuuri, mis ei ole nagu riigieelarvest saanud. Et mis on just omaalgatuslik, isemajandav, mittetulunduse põhine.”

Näide 3: “Siis nemad ei saa aru nendest probleemidest, mis on vabakutselisel. Noh ma olen nendega rääkind, siis nad ei taju seda.”

b) Riigieelarveväliste projektide põhitoetaja – suur osa vastanuid ei olnud nii kategoorilised riigieelarveliste projektide lisatoetamise keelustamise osas, ent leidsid, et see suhe on veidi paigast ära. Nende üldine ettepanek oli pigem see, et eraalgatuslike projektide osakaal võiks olla kindlaksmääratult suurem.

Näide 1: “Mina leian, et Kultuurkapitali roll praeguses Eesti ühiskonnas oleks eelkõige toetada neid valdkondi, mida Eesti riigi valitsuse poolt seatud institutsioonid ei toeta.”

Näide 2: “Kindlasti Kultuurkapital peaks toetama eelkõige nii öelda kolmandat sektorit ja just kolmandast sektorist tulevat omaalgatuslikku initsiatiivi ja rahastama neid valdkondi, mille jaoks just riigieelarve vahelisi vahendeid ei jätku.”

c) Riigieelarveliste asutuste lisatoetaja – oli ka mõni arvamus, nagu Kultuurkapitali põhieesmärgiks peakski olema just riigi poolt finantseeritavate isikute ja organisatsioonide lisatoetamine. Nende vastuste puhul domineeris hinnang, nagu tuleks prioriteediks seada just professionaalse helikunsti toetamine ja mitte nõ rahvamuusika edendamine.

Näide 1: “Mis puudutab professionaalseid valdkondi, nende valdkondade lisatoetajana on tal määramatu roll.”

Näide 2: “Aga olles nüüd ligi kaheksa aastat seotud linna kultuuri edendamise ja spordi ja kõige sellega – sellises väikeses ja arenevas piirkonnas on see absoluutselt vajalik abi.”

Väärtused

Analüüsitud intervjuudest korjasime välja märksõnu, mille abil iseloomustati Kultuurkapitali. Tendentslik oli lauspositiivsus, põhjavat või mingilgi moel negatiivset kriitikat esines vähe. Väärtused, mis tekstianalüüsist välja tulid, jagasime analoogia põhjal kolme gruppi:

a) Järjepidevus. Seda mainiti mitmel puhul otsesõnu, samuti sõnastati seda väärtust mõnel muul moel. Kindlasti on sel puhul tegemist väärtusega, mis on KulKa puhul reaalselt olemas ning mida ka kõrgelt hinnatakse.

Näide 1: “Eks ta üks rahulik ja järjepidev organisatsioon ole. Ma küll ei leia, et nüüd midagi suuresti muutma tuleks hakata.”

Näide 2: “Järjepidevus.”

b) Väärikus. Teine väga oluline ja mitmes intervjuus välja tulnud väärtus. Väga kõnekalt tõestab “väärikuse” mainimine väärtuste hulgas, et AvoViioli skandaal ei ole mõjutanud taotlejate teadvuses Kultuurkapitali kui institutsiooni mainet – seda öeldakse suurel enamikul juhtudest ka otsesõnu välja.

Näide 1: “Kultuurkapital paistab väarika organisatsioonina, kes kaalub oma tegusid ja otsuseid.”

Näide 2: “Juba Kultuurkapitali nimetusest tulenevalt peaks ta olema nende väärtuste koguja, mida ühiskond soovib akumuloida. Loomulikult peaks olema seal loomingulised stipendiumid, teatud inimeste toetused, kindlasti peaks kultuurkapital juhinduma nendest väärtustest, mida inimesed on loonud eelnevatel perioodidel, st väärtustama ka läbi erinevate ühiskonnaformatsioonide nende inimeste tegevust, kes on oma panuse andnud aastaid varem.”

c) Ratsionaalsus. Selle mõtte juures ühelt poolt kiidetakse organisatsiooni ametlikku ja ka väarikat tegevust, mis ei anna liigset voli emotsioonidele, ent teiselt poolt tehakse ettepanekuid, et kuivõrd kultuuriinimese näol on enamasti tegemist emotsionaalse inimesega, võiks nn “pehme pool” veidi kaalukam olla.

Näide 1: “Tänapäeval on küll meilid ja nii edasi, aga aeg-ajalt see inimene-inimese vaheline suhe ja läbirääkimised...”

Näide 2: “Ta võibolla võiks inimestele lähemale tulla, võibolla on see lihtsalt selline emotsionaalne külg, aga kultuuritöötajad ongi ju sellised emotsionaalsed inimesed.”

4.2.2 Kulka täiendavad ülesanded

Kultuurkapitali täiendavate ülesannete puhul jagunevad vastajad üldjoontes kolmeks:

a) Raha jagamist peetakse (kultuurialase info) koordineerimise vahendiks. Taotluste teatud põhimõtete järgi jagamist peetakse (küll kaudseks) kultuurialase informatsiooni koordineerimiseks, sest rahajagamiste rõhuasetus näitab olulisemaid suundi, toetust vajavaid valdkondi – ehk kultuuri tegelikku seisut.

Näide: Mingil määral ta vist nagu tegeleb sellega. See on kindel funktsioon, sest ka raha jagamise kaudu koordineeritakse infot paratamatult.“

b) Raha jagamine olgu Kultuurkapitali ainufunktsioon. Kõik muud funktsioonid võiksid küll äärmisel juhul olla, kuid peamine on siiski raha jagamine – ei ole otstarbekas kulutada ressursse - suurendada administratiivtöötajate koormust ja/või arvu (sh. suurendada kulutusi) -

täiendavatele lisafunktsioonidele. Kuigi tunnistatakse, et täiendavate lisategevuste järele on vajadus, ei peeta nende täitmist Kultuurkapitali ülesandeks.

Näide: “Peaasi, et edasi antaks raha. See on ju selle asja mõte. Ta ei saa võtta endale muid funktsioone.”

c) Kõik võimalikud lisategevused on taotlejatele abiks. Igasugune lisategevus - kas toetust saanud projektide tutvustamine, seadusandluses kaasa rääkimine vms tuleb taotlejale igapäevases töös või taotluse esitamisel kasuks.

Näide: “Nad võiksid ju aidata promoda neid, kellele annavad toetust. Nende huvi peaks ju olema ka see, et see projekt ikkagi õnnestuks.”

Kultuuriturundus, ka välismaale (sh analüüs ja avalikkuse harimine)

Kultuuriturunduse mõtte toetajad. Kultuuriturunduse mõtte pooldajad toovad välja, et see oleks mitmel moel abiks. Eelkõige nähakse selles tuge ürituste tutvustamisel (reklaam kallis ja iga kanal tuleb kasuks), oma tegevuse eesmärgistamisel (kui on olemas info kultuuri turu trendide ja teiste tegijate kohta) ja positsioneerimisel kultuurimaastikul, samuti hõlbustab selgema pildi loomisel Eesti kultuuris toimuvast (info ka Eestis esinevate välisartistide kohta).

Seevastu saadakse aru, et kõikide projektidega tegelemine promotsioonilises mõttes oleks väga suur töö. Nõ optimeeritud variandina nähakse ainult suuremate ürituste ja projektide tutvustamist.

Kultuuriturunduse mõtte mittetoetajad. Vastajad toovad välja, et mõnes mõttes toimib näiteks kultuuriturundus juba Kultuurkapitali praeguse tegevuse läbi – kohalikke projekte aitab mingil määral reklaamida Kultuurkapitali toetus (sh logo kui kvaliteedimärk), välismaale minevatele projektidele antakse reisitoetust (küll mitte eraldi promotegevuseks, aga toetatakse siiski).

Sageli leitakse, et kultuurituru analüüs ning suuremate projektide tutvustamine võiks eraldi olla kas loomeliitude, ürituse korraldaja või Kultuuriministeeriumi ülesanne. Välismaale projektide viimine ning täiendavad analüüsid on kulukad ning sageli tuuakse eitava vastuse andmisel põhjenduseks just nimelt üleliigsete kulude tekitamise ebavajalikkus.

Kultuurilised algatused

Kultuurkapitalil nähakse siin tagasihoidlikku rolli: seda kas ei peaks üldse tegema või on teatud nõ. ärgitavad tegevused, mille abil Kultuurkapital saab oma tegevusega kultuurimastiku probleemidele tähelepanu juhtida.

Ühe sellise võimaliku algatusena pakutakse Kultuurkapitalile välja ümarlaua või mõttetalgute korraldamist. Selle roll ei oleks mitte kohe seadustes muudatusi teha, vaid probleemsed küsimusi tõstatada ja valupunktidele avalikult tähelepanu juhtida.

Näide: “Kultuurkapitali abiga korraldatud erinevaid mõttetalgusid. /.../ Aga vahest on hea, kui sul on aega mõtlemiseks. Seegi on luksus.”

Kultuuriinimeste täiendav toetamine

Esmalt tuleb ära mainida, et vastajad peavad juba Kultuurkapitali olemasolu väga suureks toetuseks ja abiks. Täiendavat toetamist seadusandluse juures kaasarääkimise näol peetakse eelkõige Kultuuriministeeriumi või muude organisatsioonide tegevuseks. Täiendava toetustegevuse vastased toovad põhjenduseks, et eelkõige on Kultuurkapitali roll raha jagada.

Näide: “Kultuurkapitali roll on kultuuriprojektide rahastamine. Samuti selgitamine, keda me toetame ja keda me ei toeta.”

Täiendava toetamise rakendamise pooldajad näevad selle rolli eelkõige nooremate ja kogenematute taotlejate nõustamisel, teiste rahastamisvõimaluste teada andmisel taotlejale või kindlates küsimustes (n. eelarve koostamine ja lepingute sõlmimine).

Näide 1: “Inimesed ikkagi ei tea, kuidas teha taotusi, näiteks eelarve. Kui üks loomeinimene hakkab seda tegema, tal ei ole lihtsalt kogemust.”

Näide 2: “Kui loovisik midagi ette võtab, siis saab temalt mitu nahka koorida, küll maksudega jne. Lepingutega ei ole asjad korras. Kindlustunnet küll ei ole.”

Samuti nähjakse Kultuurkapitali kui Eesti kultuurimaastikust adekvaatse pildi omajal teatavat rolli seadusandluses kaasa rääkimisel.

Näide: “Ei ole piisavaid maksuvabastusi, kui nad sponsoreerivad üht või teist kultuuriprojekti. Neil ei ole seda motivatsiooni, et seetõttu praeguses ühiskondlikus situatsioonis võiks Kultuurkapital kaaluda seda, et tõsta seda mõne projekti toetamist 90% peale.”

Loovisiku tunnustamine

Vastajate hulgas domineerib suuresti arvamus, et rahajagamine Kultuurkapitali poolt ning preemiate andmine on juba tegelik tunnustus, sest taotleja või stipendiaadi tegevuses leiti mõte sees olevat.

Näide: “Kui ta toetab, siis see ongi tunnustus juba. /.../ See inimene või asutus, kes oma mingit projekti soovib ellu viia, tunneb, et see ei ole niisama tähtsusetu või päris mõtetu tegevus. Et sellel tegevusel on natukene laiem kõlapind ja Eesti kultuurile on seda siis vaja järelikult.”

Arvamused jagunevad kolmeks selles osas kas tunnustus mängib väikest, keskmist või suurt rolli. Vastustes domineerivad kaks viimati nimetatud arvamust. See sõltub asjaolust, kas taotleja on eraisik (toetus sageli vähestest sissetulekualliketest) või asutus (võimalusi rahastamiseks on rohkem). Kuid samuti leidub vastajaid, kelle jaoks rahalisest tunnustusest jääb väheks ning kes peavad oluliseks ka “moraalset toetust”.

Näide: ” Konkreetselt: väikest rolli mängib. Ta toetab, aga see on ainult rahaline.”

Täiendava tunnustamise juures tuuakse eraldi ära aastapreemiad ja “Ela ja sära”, mis on vastajate sõnul täiendavaks tunnustusvõimaluseks kultuuri edendamise jaoks palju ära teinud inimeste jaoks.

Lisaks täiendava tunnustamise pooldajatele leidub ka selle mõttes kahtlejaid.

Näide 1: “No minu jaoks see tunnustus küll pole nii vajalik. Et pigem on see tunnustus, kui kontsert saab teoks, kui seal on rahvast ja kõigile meeldib.”

Näide 2: “No ma arvan, et selleks on ikka teised institutsioonid.”

Ootused

Taotlejad rõhutavad eelkõige prioriteetide sõnastamise ja kommunikeerimise vajadust. Oodatakse, et Kulka eristaks end teistest kapitalidest, et taotlejal oleks selge, millisest finantsallikast millisele ettevõtmisele on võimalik raha taotleda.

Näide 1: ”Pean alati oluliseks prioriteetide määramist”

Näide 2: ”Aga lihtsalt, mis see nende enda sisemine prioriteet on. Projektid, üksikisikud, reisid?”

Enam läbipaistvust – seda eelkõige taotlejatega suhtlemisel. Taoline ootus tuleneb aga suures osas taas prioriteetide selgitamise ja kommunikeerimise vajadusest.

Näide: “Infopuudus tekitab selle, et hakkad kahtlustama”

Ootuseid on väga erinevaid ning suurt osa neist võib nimetada kui konkreetseid ootused tehnilisel tasandil. Eelkõige puudutavad need ootused taotlemise korda, soovitusi pisimuutusteks taotlemisel jne.

Näide: “Mõnikord oleks ehk isegi vestlust vaja, mitte ainult seda projektikirjeldust”

Valdkondadevaheline rahastamine – ehkki antud teemat ei tõstatanud paljud intervjuueeritavad, oli see teatud vastajate jaoks teravaks probleemiks. Kuna kõikidel projektidel ja ettevõtmistel kultuurivallas ei ole KulKa oma rahastamiskanalit, tunnetavad nad ülekohut ning kurdavad väljundi puudumise üle.

Näide: “Raamatukogudel ei ole seal sellist nagu oma kanalit”

KulKa kui kaubamärk

Kultuurkapitali ei tunnetata tugeva brändina. Pigem peetakse teda riikliku institutsiooni sarnaseks ning oodatakse temalt põhifunktsiooni täitmist – jagada raha. Et arendada kaubamärki on tarvis sellesse investeerida. Taotlejate meelest on vajalik raha jagada vaid nendesse kanalitesse, kus see jõuab otse loomeinimese taskusse.

Siiski võib KulKa puhul rääkida suhteliselt tugevalt kinnistunud väärtuste süsteemist, mis viitab kaubamärgile omaste tunnusjoonte olemasolule (vt ka “Kulka väärtused”).

Näide: “See on siiski rahajaotuspunkt. Kui mõtlen nimetusele Kultuurkapital, siis ta tegeleb kapitaliga, selle jaotamisega.”

KulKa ja kultuuripoliitika

Eelkõige nähakse KulKat kultuuripoliitika suunajana läbi võimaluste loomise. Raha jagamist kui KulKa põhitegevust nähaksegi paljude protsesside suunajana kultuuriringkonnas.

Näide: “Poliitika käib nagu võimalutste loomise kaudu millelegi või kellelegi”

Raha jagamine kui ainuke funktsioon – see diskursus on läbiv suure osa intervjuude puhul ning erinevate teemade lõikes. Mitmete intervjuude puhul ei nähta mingit seost KulKa ja kultuuripoliitika vahel.

Näide: “Poliitika - see peaks Kultuuriministeeriumi rida olema”

Siinkohal võib kahe lähenemise erinevuse allikaks pidada sõna “poliitika” tähendust, definitsiooni vastaja silmis.

4.2.3 Õigluse diskursus

Topeltrahastamine – väga teravalt kerkis erinevate vastajate lõikes esile topeltrahastamise teema: kas riigieelarvelised asutused peaksid saama toetust ka KulKalt? Mõlemad pooled kaitsesid väga teravalt oma huve ning tugevaid argumente kogunes mõlema poole seisukohtade kaitseks.

Näide 1: “Mingi kontsertorganisatsioon on saanud riigilt juba oma miljonid kätte, siis ta saab raha ka topelt Kultuurkapitalilt. Minu arvates see on valesti”

Näide 2: “Kulka on oluline nii üksikisiku tasandil, loomeinimese tasandil kui ka asutuste, institutsioonide tasandil. Selles osas ma ei toeta arvamust, et Kulka on ainult loomeisikutele, Kulka peab toetama loomingulist tegevust, mis on suunatud Eesti inimestele, kogu Eestimaale.”

Tippkultuur vs rohujuuretasandi algatus – siinkohal oodati taas KulKalt täpsemate prioriteetide paikapanekut. Vajadust nähakse nii ühe kui teise toetamiseks, olenevalt vastaja enda huvidest soovitakse rahastamise suurendamist. Siiski domineerib arusaam, et rohujuuretasandi algatused peaksid igal juhul jääma KulKa prioriteetide hulka.

Näide: “Tipptegijale on ta pigem tunnustus ja paikkondlikule tegevusele abistav käsi”

Vähe suuri toetusi vs palju väikeseid – kaldustakse arvama, et toetuste keskmine suurus on liialt väike, KulKa püüab korraga meelt mööda olla liialt paljudele taotlejatele ning seega ei suuda tõhusalt toetada ühtegi ettevõtmist. Pigem oodatakse suuremaid toetusi, mitte raha laiali “pihustamist”.

Näide: “Ja kui on suur raha pudistamine, siis see tulemus ei ole nii väga märgatav. Pigem siis rohkem ühele projektile anda.”

Teadmatus prioriteetide osas – etteheidete põhjuseid ebaõiglase rahajagamise osas võib taas otsida teadmatustes prioriteetidest.

Otsuste põhjendamine – siinkohal võib eristada kolme erinevat lähenemist:

1) Otsuseid ei tuleks põhjendada

Näide: “Kui juba tehakse otsuseid, siis tehakse, samuti nagu zürri töö ei kuulu edasi kaebamisele”

2) Otsuseid tuleks põhjendada osaliselt ja vaid siis, kui taotlus on koostatud valesti või kui järgmisel nõukogu istungil on tõenäoline, et taotlus rahuldadakse.

3) Otsuseid võiks põhjendada kõigile taotlejatele, kellele ära öeldi. Siinkohal rõhutatakse, et põhjendus peaks olema isiklikult taotlejale suunatud, mitte kõigile teistele lugemiseks mõeldud.

Näide: “No nad peaksid põhjendama negatiivseid otsuseid, sest positiivsete otsuste puhul on ju kõik selge. Et kui nad seda ausalt teeksid, siis annaks seda onupojapoliitikast ka vältida.”

Sihtkapitalide liikmete objektiivsus – tunnetatakse, et kõik otsused ei pruugi olla täiesti objektiivsed; siiski mainib suur osa vastanutest, et kuna otsuse tegijad on inimesed, on võimatu luua täiesti objektiivset süsteemi.

Näide: “Jaotamine käib kellegi südametunnistuse alusel”

Linna- või maakesksus – see probleem kerkib teravalt esile just mitte Tallinnast pärit vastanute puhul. Heidetakse ette linnakesksust ja riigieelarveliste asutuste rahastamist. Linna ja maa vastuolu on tihedalt seotud rohujuuretasandi ja tippkultuuri vastandamisega. Rõhutatakse, et maapiirkondades on KulKa tihtipeale ülioluline võimalus saada vahendeid kohalike ettevõtmete läbiviimiseks.

Näide: “Maakondlikus mastaabis on see abi tegelikult suhteliselt väike”

Sotsiaalne õiglus vs lähtumine saavutustest – enamik vastajaid näevad, et KulKa ei saa olla sotsiaalabi. Edendada tuleb elujõulist kultuuri, mitte anda raha ainult lähtuvalt vajadusest.

Näide: “Minu arvamus on see, et Kulka ei saa olla sotsiaalabi”

4.2.4 Isiklikud kommunikatsiooni- ja muud kogemused

Domineerivad positiivsed kogemused

Kultuurkapitali iseloomustamisel on isikliku kogemuse temaatika üks kõige positiivsema tagasisidega valdkondi. Valdavalt domineerivad meeldivad kogemused kantseleiga suhtlemisel või rahulolu koduleheküljel esitatud informatsiooniga.

Vastajad jagunevad peaaugjalikult kaheks – eelkõige interneti teel suhtlejateks ja kantselei külatajateks. Esimesed käivad kantseleis kas käivad harva või pole seda kunagi teinud, teised aga astuvad sealt küsimusele vastuse saamiseks või ankeedi võtmiseks sageli läbi. Nii ühtede kui teiste on täiendavate küsimuste tekkimisel oluline roll telefoni teel küsimise võimalus. Samuti hinnatakse kõnelele vastamist ning iseloomustatakse sõnedaga “korrektne”, “adekvaatne” ja “konkreetne”. Kantseleitöötajate tegevust iseloomustatakse sageli ka ülivõrretega. Samuti arvatakse, et kuigi info edastamine pole täiuslik, on just viimasel ajal (pärast uue direktori ametisse nimetamist) info liikumine paranenud ning konkreetsemaks muutunud.

Näide 1: “Lepingu allakirjutamise tingimused on olemas, leping on olemas. Selles mõttes on erakordselt konkreetne, kuidas käituda.”

Näide 2: “Kui mul oli endal juba internetivõimalus ja koduleheküljele ilmusid ka need vormid välja, siis järgides neid juhtnõure, mis olid koduleheküljel avaldatud, ei olnud mingeid probleeme.”

Näide 3: “Alati on olnud see protsess viisakas ja meeldiv.”

Kantseleil eelkõige päringutele vastaja roll

Hoolimata domineerivast rahulolust, annavad vastused tunnistust Kultuurkapitali ja kantselei üsnagi vastamisele suunatud rollist taotlejatega suhtlemisel. Enamasti tuleb initsiatiiv küsimuste selgitamiseks taotleja poolt. Hoolimata sellest, et küsimused sageli korduvad, pole neid lisatud ametlikele infokandjatele.

Vastustest järeldub, et Kultuurkapital pigem “vastab päringutele” kui “edastab informatsiooni”. Kuna Kultuurkapitali rahaeraldused on taotlejatele olulised, ei jäta nad Kultuurkapitali poole pöördumata, kuid mõned olulised küsimused on huvitatutele sellegi poolest teadmata (vt ptk “Õigluse diskurdused” ja “Ettepanekud”). Passiivsus ja vähene (personaalne) suhtlemine taotlejatega (eelkõige pikaaegsete taotlejatega) jätab Kultuurkapitalist mulje kui suurest ja keerulisest masinavärgist – samuti vähendab usaldusvärsust.

Näide 1: “Aga kindlasti on palju inimesi, kes alustavad ja kes kohe ei saa aru. Aga selleks ongi seal see kantselei, kes aitab seda teha. Ma arvan, et seal on sellised kenad inimesed kes aitavad.”

Näide 2: “Võib-olla minusse suhtutakse kuidagi teistmoodi, aga kui päris mõni noor tuleb esimest korda sinna taotlema, siis võib olla keegi nipsakas.”

“Viimase minuti” segadused

Vastajate sõnul võib esineda närvilisi olukordi või ebameeldivaid kogemusi mõnikord näiteks taotluse esitamise viimastel nädalatel-päevadel, kui kantseleisse tuleb palju inimesi ja samas tiheneb ka telefonipäringute hulk. Sellistel puhkudel muutub küsimustele vastamine ebatäpsemaks või tekib närvilisi situatsioone.

Näide 1: “Ükskord oli selline probleem, et esitasin taotluse kirjalikult, aga üks paber oli vaja esitada elektrooniliselt. Siis nendel oli küllaltki üleolev ja tõrjuv suhtumine, et ei ole ju üldse kindel, kas need paberid kokku saavad ja kas nad komisjoni ette jõuavad. See toimus kantseleis ja see oli viimasel päeval, siis olid neil pead sassis. Muidu on olnud kogemus positiivne.”

Näide 2: “Olen ka korra viinud taotluse siis, kui seal on olnud väga suur hulk inimesi – et võib-olla siis tulevad väga närvilised situatsioonid.”

Vastuseta jäänud taotlused ja päringud

Vastajate sõnul tuleb vahel ka ette ebamugavaid kogemusi, kui nende taotlusele ei vastata või on tegu kantselei eksitusega. Kuigi selliseid juhtumeid tuleb ette harva, on intervjuueeritavate sõnul äärmiselt oluline sellistes situatsioonides kantseleitöötajate enese täiendav huvi probleemi tekkimise põhjused välja selgitada.

Näide 1: “Imestasime siin, et miks pärast ei antud, sest publikut oli ja siis pärast tehti imelik etteheide, et me ei toonud ära seda aruannet. Tegin küll aruaande. See oli minule natukene negatiivsem kogemus.”

Näide 2: “Kui öeldakse ära, siis nad ei saada kirja, et kahjuks ei saanud toetada. Täielik vaikus on. See on natuke ebasoliidne. Need kirjad tulevad küll ilusasti kohale, et toetasime. Sellele tuleks rohkem tähelepanu pöörata. Sellest sõltub palju ja palju inimesi võivad olla sellega seotud.”

Näide 3: “E-mailidele ei vastata– ma olen ühe korra kirjutanud ja vastust ei saanud.”

4.2.5. Hinnangud avalikule imagole

Loomulikult anti intervjuude käigus siinkohal terve hulk erineva suunaga hinnanguid, ent üllatuslikult mainiti väga tihti, et Viioli juhtum ei ole Kultuurkapitali avalikku imagot mitte mingil moel mõjutanud

Kõige lihtsam vastuste grupeering võiks siis olla järgmine:

a) Positiivne hinnang (hoolimata tagasilöökidest) – see oli kindlasti domineeriv. Rõhutati, et Avo Viioli juhtumit ei saa üldse seostada organisatsiooniga; et selliseid “viioleid” on igas valdkonnas jne. Esindatud oli isegi arvamus, nagu mõjutaks Viioli ümber kerkinud meediakära KulKa imagot ainult positiivses suunas. Ühel puhul märgiti “tagasilöögina” ära hoopis juhtum, kus sihtkapital eraldas raha nõukogu liikmele.

Näide 1: “Minu arvates on ikkagi positiivne imidž, vaatamata tagasilöökidele, et on sihtkapitalid eraldanud raha kellelegi, kes ise kuulub sinna sihtkapitali nõukokku”

Näide 2: “Ma julgeksin siiski arvata, et see imago on siiki hea”

Näide 3: “See oli ju seotud inimesega, kultuurkapital pole milleski süüdi.”

Näide 4: “Kuid see oli antud juhul kriminaalne ja ei puuduta absoluutselt kultuuri mu meelest. Viiol, minu jaoks umbmäärane isik, ta oleks võinud olla ka mõnes muus kapitalis.”

b) Tagasihoidlik. Tagasihoidlikkuse põhjendusena tuuakse ära vähene figureerimine meedias. Siinkohal lahknevad arvamused kaheks: ühtede meelest poleks sagedasem esinemine meedias ning Kultuurkapitali meediakajastus üleüldse oluline, teiste meelest võiks see ikkagi suurem olla. Selles mõttes võib tagasihoidlikkust võtta nii positiivse kui negatiivse hinnanguna KulKa imago.

Näide 1: “Ega nüüd ülearu palju Kulkast juttu ei ole igapäevases rahulikus elus. Siis on jälle rohkem infot, kui tulid uued algatused, et näiteks see “ela ja sära””

Näide 2: “Üldiselt ei figureeri KulKa eriti ju üldse avalikkuses”

Näide 3: “KulKa figureerib tegelikult vähe Ma ei ole kuulnud ühtegi avalikku sõnavõttu KulKa poolt”

c) Negatiivne. Esines siiski ka arvamusi, nagu oleks KulKa avalik maine peale Violi kriisi absoluutselt “põhja langenud”, mistõttu ei saa seda asutust enam tõsiselt võtta. Siiski oli selliseid arvamusi kokkuvõttes väga vähe.

Näide 1: “Kohutav, Violi asi mõjus katastroofiliselt. Usaldus vähens oluliselt. Ning võib öelda, et ei oleka paremaks muutunud. Kogu see süsteem on täielik absurd – juhtimissüsteem. Puudub ülemus – kultuuriministeerium. Sellist asja ei oleks tohtinud juhtuda.”

Näide 2: “Ei ole väga hea. Ikka suht halvasti vaadatakse tänu sellele kriisile. Et varem oli kuidagi rahulikum.”

Näide 3: “Kultuuriringkond on shokis. See asutus pole enam tõsiselt võetav.”

4.2.6 Konkreetsed ettepanekud

Intervjueeritavate ettepanekuid analüüsid tuleks eraldi välja tuua, et vastustes domineerib vajadus selgemate rahajagamise põhimõtete ja sihtkapitalide prioriteetide avalikustamise järele. Seda puudutavat infot soovitakse saada nii voldikute jms näol, samuti soovitatakse sellise info jagamiseks korraldada infopäevi. Oluline on kindlasti see, et põhimõtete ja prioriteetide teadmine aitaks vastajate arvamusel kaasa läbipaistvuse suurenemisele ja usalduse kasvule.

Teisalt on konkreetsed ettepanekud seotud kas rahataotluse esitamise tehnilise poole täiustamise (n. taotluse esitamine korraga nii elektrooniliselt kui paberil) või töökorralduse tõhustamisega (n. probleemsed situatsioonid kantseleis tähtaegade lähenemisel).

Järgnevalt on teemade kaupa ära toodud helikunsti sihtkapitali intervjuudes Kultuurkapitalile edastatud konkreetsed ettepanekud.

Teavitamine ja tagasiside

Sihtkapitalide liikmete ja töökorralduse tutvustamine. Vastajad soovivad sihtkapitalide liikmeid tutvustada laiemalt. Moodusena nähakse kas infovoldikuid (mida saab taotlejale kirjaliku vastusega kaasa panna), avalikku teavitamist pressiteadete näol, intervjuude korraldamist ajakirjanduses. Põhjendusena tuuakse ära läbipaistvuse suurendamine ja sihtkapitalide liikmete vastutustunde tekitamine. Eriti huvitavad vastajaid rahajagamise põhimõtted, toetuste jagamise alused, kord jms. Eraldi tuuakse välja maakondlike asutuste vähene informeeritus.

Rõhk tagasihoidlikule ja tasakaalustatud avalikule kommunikatsioonile. Intervjuude põhjal ei soovi taotlejad, et Kultuurkapital teeks laiahaardelist reklaami. Põhjused on peamiselt järgmised: pidev avalikkuses figureerimine nõuab kulutusi ja see ei sobi kokku fondi imagoga. Lisaks vähendavad kulutused avalikule kommunikatsioonile rahaeraldustel jagatavate toetuste summasid. Vastajate jaoks on oluline ühest küljest see, et info jõuaks kõikide (sh potentsiaalsete) taotlejateni ning teisalt see, Kultuurkapitalil oleks pidev väljund meedias ja negatiivsete uudiste korral osaleks nende selgitamisel aktiivne ka asutus ise.

Väga suur tähelepanu taotlejatele vastamisele. Kuna sageli sõltub taotlejate isiklik finantsolukord Kultuurkapitali taotlusest, on taotlejatele avaldustele vastuse saamine igapäevatöös määrava tähtsusega. Seetõttu tuleks vähendada vigade (n. vastamata jätmine, tulemustest teavitamise takerdumine) esinemist kommunikatsioonis.

Toetatud projektide tutvustamine. Oluline on lahti kirjutada rahastatud projektide tausta, lisada avalikustamise juurde lisaks pealkirjale ja toetussummale (n Internetis) võimalus lugeda mõne lausega projekti vms tutvustust ja hiljem selle tulemust. Ka seda küsimust seostatakse läbipaistvuse suurenemisega.

Aruande tähtaegade meelde tuletamine. Vastajad leiavad (eelkõige pikaaegsed taotlejad), et aruannete esitamist peaks meelde tuletama tähtaja kätte jõudes neile, kes on selle ära unustanud. Peamiseks põhjuseks on siin oht aruande saatmata jätmise korral järgmisest (tihtipeale sama määrava tähtsusega) toetusest ilma jääda. Pikaaegsed taotlejad peavad sellist võimalikku suhtumist “tunnustuseks enda tänuväärsele tööle”, mida igapäevast ja pühendunult tehakse.

Rahaeraldustest teavitamine. Hoolimata sellest, et hinnatakse taotletud projektide tutvustamist ajalehes “Sirp”, soovib teatud hulk vastajaid teavitamist ka teiste kanalite kaudu, kuna seda ajalehte kõik ei loe. Samuti soovitakse projektide täpsemat uurimist ja individuaalsemat lähenemist (n. rahaeralduse kuupäev on hiljem kui ürtus või jääb sellele väga lähedale).

Kantselei roll kommunikatsioonis

Individuaalsem suhtlemine. Hoolimata sellest, et kantselei töötajate suhtlemist peetakse viisakaks ja asjakohaseks, leiavad vastajad, et nendega suhtlemine võiks olla individuaalsem. Siinkohal toovad pikaaegsed taotlejad ära meeldetuletamised aruannete ununemusel jms. Äärmiselt oluliseks peetakse vastutulelikkust ja head suhtumist kõigi suhtes, kes on Kultuurkapitaliga kontakti astunud.

Samuti toovad vastajad välja kantseleitöötajate negatiivse suhtumise juhul, kui taotleja soovib elektroonilisele taotlusele täiendavaid andmeid paberkandjal tuua.

Kantselei abi suurendamine tähteagade lähenemisel. Vähesed negatiivseid reaktsioonid tekivad vastajate sõnul just taotlustähtaegade lähenemisel, eelkõige viimasel kahel nädalal. Selle probleemi lahendamiseks soovitatakse näiteks kantselei töökorraldust ajutiselt mõnevõrra muuta, et kõiki inimesi jõuaks teenindada.

Kantseleid ei tohiks ära kaotada. Kantselei kindlasti ei tohiks taotluste vastuvõtmisel ära kaduda, sest tal on oma kindel roll neile inimestele, kes ei oma võimalust interneti kaudu taotlust esitada. Eelkõige mängib kantselei rolli esmataotlejate nõustamise juures.

Elektrooniline suhtlus

Elektroonilise taotluse esitamise täiustamine. Taotlejate sõnul on äärmiselt oluline, et enne elektroonilise taotluse esitamist oleks võimalik sisestatud andmeid salvestada. Sageli loobutakse elektroonilise taotluse täitmisest eelpool nimetatud põhjusel või lihtsalt seetõttu, et elektroonilise taotlemine ei ole nende jaoks piisavalt usaldusväärne, st selge. Elektroonilist taotlust võib täiendada juhiste ja seletustega, mis saadab taotlejat kuni taotluse sisestamise lõpuni.

Koondada Kultuurkapitali koduleheküljele linke. Sageli ei olda teadlikud kultuuri puudutavate kodulehekülgede olemasolust (n. ürituste kalendrid jms) ning sellist infot soovitakse leida Kultuurkapitali koduleheküljelt.

E-postile vastamise korda täiendada. Vastajad soovivad parandada e-kirjadele vastamise korda ja kiirust. Positiivse võrdlusena tuuakse telefonile vastamine, kuid elektroonilistele kirjadele jäävad kantseleist aeg-ajalt vastused tulemata.

Soovituskirjad

Soovituskirjade esitamise korra lihtsustamine. Soovituskirjade taotlemist soovitakse eelkõige kolmel põhjusel: kas tuntud taotleja tunneb piinlikkust seda küsida, kas taotleja tegutsemisvaldkond on liialt kitsas (kõik on konkurendid) või peetakse soovituskirja liialt fiktiivseks dokumendiks. Soovituskirjade vastased kas pooldavad vähemate soovitajate nõudmist või soovituskirja asendamist näiteks soovitaja nime, ameti, kontaktandmete ja allkirjaga, mis oluliselt vähendaks soovituse saamiseks vaja minevat aja- ja energiakulu.

Soovituskirjade kaotamine. Soovituskirju soovitakse üldiselt kaotada eelmises punktis nimetatud põhjustel, kuid peamise alusena tuuakse välja soovitajate vähesus ja taotlejaga võrdne (nö. konkurendi) staatus. Samuti peetakse õiglaseks, kui oleks teatud reglement, mis pikaajalistel rahastatutel (n. kui üritus on raha saanud juba 3 aastat järjest) soovituskirja nõude tühistaks.

Koolitused ja infopäevad

Maakondlike infopäevade korraldamine. Maakondlike teabepäevade peamise plussidena nähakse eelkõige võimalust saada vahetut informatsiooni Kultuurkapitali esindajalt, kuna maakondades (eelkõige sellistes, mis jäävad Tallinnast kaugele) on personaalne kontakt Kultuurkapitaliga vähene. Samuti peetakse infopäevi oluliseks usaldusväärsuse tõstjaks ning tunnustuseks piirkondlikele kultuurikeskustele ning nende töötajatele. Vastajate arvates aitab sellise infopäeva korraldamine kindlasti elavdada taotlemist ja kultuurilist tegevust. Infopäevade läbiviijatena (või info jagajatena) nähakse eelkõige sihtkapitalide liikmeid, kuna soovitakse saada spetsiifilisi valdkondi puudutavaid küsimusi.

Projektkirjutamise kursused. Samuti soovitakse projektkirjutamise koolitust. Pikaajsemad (ja ka kogenumad, kellelt sageli nõu küsitakse) taotlejad soovivad projektkirjutamise kursusi kindlasti teha ja kutsuda sinna noori või selliseid, kes varem pole kunagi taotlenud, aga sooviks seda teha. Eraldi oleks oluline välja tuua, et selliseid kursusi nähakse ka võimalusena uurida sihtkapitali prioriteetide kohta.

Trükised

Infomaterjalide saatmine koos kirjaga. Taotlejad samastavad vestlustes sageli suhet Kultuurkapitaliga teenuse pakkuja-kliendi suhtega ning eeskujuks tuuakse erafirmad, kes saadavad koju “kliendilehti”. Soovitatakse firmadelt üle võtta lihtsad moodused, kuidas avatust ja läbipaistvust suurendada – seda saaks teha eelkõige (kasvõi tagasihoidlike) infomaterjalide saatmise abil. Kuna kas taotluse saamist kinnitav või äraütlev vastus saadetakse igal juhul, soovivad vastajad kirjale lisada infobuklett, kus oleks kirjas kõige olulisem sihtkapitale (või kindlat sihtkapitali), nende liikmeid, tegutsemise printsiipide ja rahajagamise põhimõtteid puudutav info.

Peale informeerimise ja usalduse suurendamise täidavad personaalselt (või asutusele) saadetud infomaterjalid tunnustavat rolli, näitavad lugupidamist ja annavad taotlejale tuge igapäevase töö eesmärgipärasemal korraldamisel.

Aastapreemiate üritus

Aastapreemiate ürituse võiks ühendada muude üritustega. Preemiate ideed peetakse heaks ning soovitakse näha selle olulisuse kasvu. Ühe võimalusena pakutakse välja ühendamine teatri ja/või muude kultuuriauhindade kätte jagamisega. Sageli arvatakse, et Eesti ei ole piisavalt suur, et eraldi valdkondade kaupa või kattuvaid auhinnaüritusi korraldada. Samuti aitaks see tõsta üritust meedias rohkem esile ning seeläbi on auhinna saajate tunnustus suurem. Domineerib aastapreemiate pooldajate seisukoht.

Aastapreemiate ürituse korraldamise lõpetamine. Seevastu on ka pragmaatilise lähenemisega intervjuueritaavaid, kes soovivad aastapreemiate ürituse korraldamise lõpetamist ning soovivad alles jäänud raha fondi eesmärkidest lähuvalt laiali jagada. Põhjuseks on siin eelkõige Kultuurkapitali kui rahajagamise ning toetusi jagava asutuse peamine roll.

Lisa 4.3 Kirjanduse sihtkapitali süvaintervjuude kvalitatiivanalüüs

Kristina Kurm
Tarmu Kurm
Illari Lään

Sissejuhatus

Käesolev sisuanalüüs on koostatud süvaintervjuude põhjal, mis viidi läbi kultuurkapitali kirjanduse sihtkapitali taotlejatega 2003. aasta märtsis ja aprillis. Vastajate hulgas oli nii loovisikuid kui ka inimesi, kelle tööülesanded olid kirjandusega kaudselt seotud, nt. kultuuriasutuste juhid. Seetõttu jagasime vastused 6 (eelnevalt kokku lepitud) analüüsikategooria alla, millest mõnes omakorda esinesid erinevad mõttemustrid.

4.3.1 Missioon

Eesti kultuuri Ema Teresa

Taotlejate arvates on kultuurkapitali kõige olulisem roll Eesti kultuuri rahastamine ja nende hinnangul saab kultuurkapital selle rolli täitmisega hästi hakkama.

“Kultuurkapitali roll on kindlasti väga oluline, nii konkreetse rahalise toetuse kui institutsiooni kui sellise pärast. Otsene eesmärk on kindlasti Eesti kultuuri või täpsemalt kultuuriloomingu toetamine ja selle loojate motiveerimine.”

“Kultuuri- ja kunstivaldkondade sõltumatu, s.t poliitikavaba toetamine, mis on seni üllatavalt hästi õnnestunud. Väärtused taolises asutuses loksuvad ise paika, sõltudes veidi sihtkapitalide koosseisust nagu see peabki olema.”

Kultuurkapitali missioon on hoida elus ja arendada eesti kultuuri. Taotlejate ütluste kohaselt ei jõuaks märkimisväärne osa kultuuriloomingust kultuurkapitali toetuseta konkurentsitingimustes auditooriumini.

“Kultuurkapitalil on kahtlemata väga oluline roll, eriti just Eesti kirjanduse elujõulisuse toetamisel. Suur osa kirjandusloomingust ei jõuaks ilma kultuurkapitali rahalise toeta üldse lugejateni, sest ei suudaks turusurvele vastu panna.”

“Mis ometi on eesti kultuuri objektiivsed huvid? Püsimajäämine, eks ole! Sellele Kulka kaasa aitabki.”

4.3.2 Täiendavad ülesanded

Selle teema raames saadud vastuste põhjal joonistus välja kaks vastandlikku diskursust.

1. Kultuurkapital kui rahapada

Selle diskursuse järgi on kultuurkapitali peamine eesmärk ikkagi rahaline toetus, kuigi selle kaudu ja koostöös teiste institutsioonidega saab kaudselt kaasa aidata ka teiste kultuurialaste tegevuste täitmisele.

“Võib-olla liigsete lisäülesannete kuhjamine kultuurkapitali kaela muudab selle praeguse toetustesüsteemi segaseks ja jõud ja energia kulub liiga paljude erinevate asjade peale.”

“Kultuurialase informatsiooni koordineerimine, loovisikute toetus ning kaitse pole Kulka ülesanne; loovisikute kaitsega tegeleb kultuuriministeerium, samuti autoriõiguse organisatsioonid, sotsiaaltagatistega loomeliidud ja riik. Kaasaaitamine loovisiku suuremale väärtustamisele ühiskonnas laiemalt pole Kulka ülesanne!! Selleks on ministeerium, kes ei tohiks ülesandeid oma kaelast ära veeretada.”

Rahalise toetusega kaasneb suuremal või vähemal määral ka loovisikute moraalne tunnustustamine.

“See roll on päris oluline. Näiteks kõik need aastapreemiate üritused. Ja väga hea näide on minu arust see “Ela ja sära” preemia. See on täpselt see, mida loovisikule vaja on.”

2. Kultuurkapital kui kultuuriministeerium

Diskursuse kohaselt peaks kultuurkapital lisaks materiaalsete toetuste jagamisele tegelema ka kõikvõimalike muude ülesannetega – otsima kirjastajaid ja lavastajaid, tegelema kultuuri propageerimisega, suhtlema välisriikidega, reklaamima ja nõustama noori loomeinimesi jne, jne.

“Väga tore, kui kultuurkapital oleks vahelüli välisriikidega suhtlemisel. Näiteks meil olid korvpallimängud, kus osalesid Pihkva lapsed ja pidid tulema ka Läti lapsed. Vot sellised kohapealsed projektid tahaksid ka natuke toetust.”

“Ilmtingimata peaks kultuurkapital tegelema kultuuriturundusega, sh tutvustama rahastatud projekte avalikkusele.”

“Kultuurkapital võiks reklaamida ja tunnustada rahataotlejate, eeskätt noorte loomeinimeste tegevust.”

4.3.3 Öiglus

Sarnaselt eelmisele kategooriale jäi siingi domineerima kaks diskursust.

1. Kultuurkapital kui läbipaistmatu rahaallikas

Selle seisukoha toetajad väitsid, et kultuurkapitali rahajagamise põhimõtted on taotlejatele arusaamatud ja sihtkapitalid ei põhjenda oma rahajagamisotsuseid.

“Raske on hinnata nende objektiivsust, ega oma otsuseid eriti ei põhjendata, see võiks ilmselt olla avatum.”

Taotlejad ei ole otsustega kohati nõus ja soovivad sihtkapitalide nõukogudelt enam tagasisidet.

“Tahaks ikka saavutustest ja ka headest ideedest lähtumist näha. Hetkel on see paraku liiga suures osas loovisikule palga- või pensionimaksmine.”

“Ollakse liiga kildkondlikud, tunnustatakse vaid neid, kes otsutajate mõtterraamidesse mahuvad. Kõik ülejäänud peavad ikka ise hakkama saama.”

“Praegu on enam-vähem juba ette ära määratud, millised suunad arenevad, millised toetustele kandideerijad saavad tegutseda, millised ei saa. Ja see tugineb ühe kolleegiumi eksperthinnangul, mitte aga loomulikult konkurentsil, mis hõlmaks peale selle ühe grupi hindajate ka tarbijate hinnangut ja seda konkurentsi.”

2. Kultuurkapital teab, mis teeb

Kirjandus ja kunst pole täppisteadused, mida saaks üheselt mõõta. Seda eriti loomingulise panuse hindamisel. Seega pole täielik objektiivsus kultuurkapitali stipendiumide ja toetuste jagamisel alati võimalik.

“Paratamatult on võimatu, et raha saaks kõik. Sellisena on ta paratamatult subjektiivne, iga koosseisu rahajagamisotsused on määratud nende inimeste poolt; aga üks ta sellisena on ka objektiivne, just selline on situatsioon ja sellised on inimesed. Sellega ei saa suuri etteheiteid teha.”

Taotlejate arvates suudab kultuurkapital raha siiski pädevalt ja kompetentselt jagada, kuna sihtkapitalide nõukogud koosnevad vastava valdkonna ekspertidest.

“Ma tean neid nõukogu liikmeid piisavalt hästi ja ma arvan, et nad on piisavalt intelligentsed inimesed ja piisavalt kultuuri sees, et saada aru, kust midagi võiks tulla.”

“Olles olnud mitmetes muudes komisjonides, kus tuleb raha jagada: see ei ole lihtne protsess. Ma arvan, et need nõukogu liikmed on piisavalt professionaalsed, et ikkagi leppida mängureeglid kokku ja siis seda rahajagamisel ka järgida.”

4.3.4 Isiklikud kommunikatsioonikogemused

Pinnapealselt, aga meeldivalt

Taotlejate suhted nii kultuurkapitali juhtkonna kui kantseleiga on üldjuhul pinnapealsed ja passiivsed. Samas on senised kontaktid reeglina meeldivad ja positiivsed olnud.

“Kogemus sama hästi kui puudub. See piirdub blankettide viimisega kantseleisse, kus istuv daam on küll alati kena ja lahke olnud.”

“Senised kogemused on olnud pigem pinnapealsed aga meeldivad, olen palju infot saanud just sõprade, tuttavate kaudu, kes on ka minu töid (nt lavastusi) sinna esitanud toetuse saamiseks. Tulevikus kasutan nende (Kulka) võimalusi kindlasti veel.”

“Mina olen suhelnud ka hr Viioliga, temaga suhtlemine oli väga meeldiv. Algselt suhtlesin ka kantsleitöötajatega. Ka nendega suhtlemine oli meeldiv. Telefonidele vastatakse alati korrektselt, meilidele ka.”

4.3.5 Hinnangud avalikule imagole

Kultuurkapital oli, on ja jääb

Hoolimata Violi finantsskandaalist usaldatakse ja hinnatakse kultuurkapitali institutsiooni, eriti kultuuriringkondades. Kui kultuurkapitali tegevus samamoodi jätkub, siis skandaaliga seonduv aja jooksul ununeb.

“Kultuurkapital on nendest fondiga seotud segadustest üle, ma arvan. Läheb natuke aega, aga see “Violit tegema” jääb klassikasse. Ma ei oska öelda, aga minu jaoks ei ole see negatiivne imago, mis kultuurkapitalil on. Ta täidab vajalikku rolli ja teda ikka tunnustatakse. Ei ole ka väga positiivset imagot, sest ta ei lahenda kõiki probleeme. Aga ta on olemas ja töötab.”

“Üldiselt, mis mainest siin pärast suurt skandaali ikka rääkida... Tegutsegu vaikselt-kenasti edasi, eks siis näis.”

Taotlejad rõhutavad mainest rääkides eelkõige selle organisatsiooni rolli Eesti kultuuriloojate toetajana.

“Ma arvan, et maine on küllalt kõrge. Eestlased üldiselt oma institutsioone võivad kiruda, aga põhimõtteliselt respektierivad. Ma arvan, et kuivõrd kultuurkapital puudutab küllaltki väikest osa Eesti elanikest ja need inimesed on suhteliselt teadlikud ka oma materiaalsest sõltuvusest kultuurkapitalist, siis ei saa see maine eriti madal olla.”

4.3.6 Ettepanekud kommunikatsiooni kohta

1. Ootan: uksed avali

Taotlejad ootavad kultuurkapitalilt rohkem suunamist taotlemisprotsessis ja suuremat tagasisidet.

“Oleks hea teada, miks näiteks teisi projekte toetati. Tavaliselt saad vastuse, kas on toetatud või mitte. Sa ei tea, mida sa valesti oled planeerinud ja sul on tööajast kahju.”

“Rahastamisprioriteedid võiksid olla konkreetselt teada, see osa on neil vähe ähmane, nagu ka otsuste tegemise taustinfo ja põhjendused, argumendid. Ka seal töötavate ja otsustavate inimeste teave võiks olla avalikum, rohkem olemas.”

Info peaks olema kättesaadav erinevate kanalite kaudu.

“Võiks rohkem olla avatum, lihtsam toetuse taotlemine. Põhiline info ainult arvuti teel ei ole alati hea (vanematele inimestele).”

2. Muuta: rahastamise süsteem

“Uus süsteem, mis ei sisaldaks kultuurkapitali kui toetuste personaalse külje üle otsustajat. See tähendaks mingis konkreetsetes valdkonnas kõigile osalejatele võrdsete ja senisest soodsamate, ilma spetsiaalse finantseeringuta olukordade võimaldamist. Selle baasil toimuks ikka ka sõltumatu, turu poolt reguleeritud konkurents mingisuguste üksikute tegijate vahel, vahetunde, edukuse selgitamisel.

Praeguse süsteemi puhul on nii, kui juttu on potentsiaalselt küllalt väikesele auditooriumile suunatud teosest, mis on selle tõttu kriitiliselt sõltuv sellest toetusest, siis selle raamatu väljaandmine ilma kultuurkapitali toetuseta on välistatud. Kui selliste väikesetiraazhiliste raamatute väljaandmiseks oleks olemas tehniliselt realiseeritud lahendus teist tüüpi trükikoja näol, kus väikeste tiraazhide omahind tuleb tunduvalt väiksem kui off-set trükikoja puhul, siis sellise trükivõimaluse olemasolu looks võrdsed tingimused kõigile üritajatele.

Siis selle tegevuse barjäär ei ole mitte selle tsükli alguses, vaid seal, kus ta on loomulikus olukorras nagu suurema turu korral, kus tarbija, antud juhul lugeja otsustab, mida ta ostab. Ja see tagasiside oleks teist tüüpi, see ei oleks mitte nii õelda spetsialistide, mingisuguse valitud kollegiumi poolt ära määratud, vaid see oleks üldise kultuurisituatsiooni, mingisuguste maitsete, meeleolude poolt otsustatud.”

3. Kutsuda: “Selid” ballile

“Kui seada eraldi eesmärgiks eraannetuste tõmbamine sinna, siis oleks mõtet teha just nimelt see kultuurkapitali ball ja kutsuda Selid ja teised poisid ka sinna. See on eraldi aktsioon. Võib-olla oleks mõtet sinna liikuda raha akumulierimise mõttes.”

Kokkuvõte

Olgugi, et vastajad tõid esile rea probleeme kultuurkapitali tegevuses ja kommunikatsioonis, olid analüüsi tulemused meie grupile siiski lootustandvad ja rõõmustavad. Uuringust tuli välja, et sihtrühmad väärtustavad kultuurkapitali kui institutsiooni. Teatavates küsimustes olid vastajad muidugimõista vastandlikel arvamustel – seda rääkides kultuurkapitali täiendavatest ülesannetest ja rahajagamisotsuste õiglusest.

Lisa 4.4 Kujutava ja rakenduskunsti ning arhitektuuri sihtkapitali süvaintervjuude kvalitatiivanalüüs

Mervi Lill
Henrik Veenpere
Andres Siem
Margus Palu

4.4.1 Üldine olukord kunstis

“Mina näiteks ei hakkagi kunagi pensioni saama, ma pean lihtsalt enesetapu tegema, kui pensioniiga kätte jõuab.”

Hoolimata Eesti kiidetud kiirest arengust võib väita, et kultuurivaldkond on sellest maha jäänud. Seda peamiselt seetõttu, et valitsuspoliitika keskendub muudele valdkondadele, lootes, et kultuur saab ise hakkama. Kujutava- ja rakendava kunsti ja arhitektuuri sihtkapitali taotlejate intervjuudest selgus, et peamiseks arengupiduriks on riigipoolne kultuuripoliitika puudumine. Puudub ühine (riigi poolt defineeritud ning avaliku diskussiooni läbinud) kontseptsioon Eesti kultuurist, selle prioriteetidest ning arenguperspektiividest. Kuna eelnimetatud kontseptsioon puudub, ei tea taotlejad, mida oodata Kultuurkapitalilt, samuti ei tea Kultuurkapital ja selle sihtkapitalide nõukogude liikmed, millest lähtuda, mille põhjal teha otsuseid.

Intervjuudest selgus, et Kultuurkapital (ja selle poolt tehtavad otsused) mängivad loovisiku elus ja loomingus tähtsat rolli – mõnedele on see vaat et olulisim rahastamisallikas. Kui puudub ühtne alus, mille põhjal otsuseid tehakse, siis võidakse teha otsuseid huupi ning suureneb ohtliku subjektiivsuse võimalus.

“Vajalik nähtus. Mina ei saaks paljusid asju ilma selleta teha. Vanasti oli ostjaid palju rohkem – praegu seda pole. Teha saab siis kui Kulka raha annab.”

“Aga tasandil, kus vabariigi ja linna juhtivad tegelased püüavad kuhugile varjuda, et mitte kultuuri ja kunsti toetada, see noh, me oleme nagu kaotanud eriti suure lootuse sellel teemal, lihtsalt häbi on. Lihtsalt häbi.”

Teiseks oluliseks probleemiks on raha vähesus kultuurivaldkonnas. Loomeinimestel puuduvad sotsiaalsed garantiid (pension ja paljudel ka kindel sissetulek). Toetatakse peamiselt projekte, mitte loovisiku eksistentsi (mõnede arvamuste kohaselt küll seda eesmärgina omaette toetama ei peakski).

“Siin ka, et ma olen kaks kuud juba supidieedil ja siis ma lähen kuuks ajaks ja proovin oma kooliasju seal ajada.”

“Kunstnik ei saa endale lubada trükiseid isegi iseenda töödest, mis on elementaarne.”

“Sellele oli eelnenu mingi aastane periood, kus ma olin nii vaene, et midagi ei olnud süüa”.

Rahapuuduse tingib ka see, et Eesti turg on väike. Kunsti ostetakse vähe – oma teoste müügist saadava rahaga saavad Eestis ära elada vaid väga vähesed loomeinimesed.

Intervjueeritavate sõnul on kunstiinimesel põhimõtteliselt kaks varianti – kas teha kunsti, mis müüb (ja ennast ise majandada), või teha seda, mis meeldib ja arendab ning loota riigi toetusele.

“Eestimaal vaja enam kalevipoegi, see aeg on nii nii ammu möödas, aga kuna see tellija on nii harimatu ja nii pime, et nagu ...”

“Kalevipoeg - asi, millest kõik rahvas aru saab, kõik saavad aru, misasi see on. See on mees, see on Kalevipoeg ja ta on tohutu suur! Mida suurem, seda uhkem. See on reaalne asi, sa kujuta ette kui on niisugune 12-meetrine skulptuur eksle... mida suurem, seda suurem kunst.”

“Ma tean, et Eesti ühiskonnas on raske üldse sellise asjaga välja tulla, sest meil on ju arvamus selline, et hea kunstnik on selline, kes müüb hästi. Aga kellele sa siin Eestis nii väga müüd installatsioone?”

Loomeinimeste kehvast olukorras süüdistatakse peamiselt riiki, mitte konkreetselt Kultuurkapitali. Leitakse, et Kultuurkapital teeb praktiliselt kõik, mida olemasolevate, piiratud ressurssidega teha saab. Kunstnik tajub, et raha on piiratud koguses; raha ei olegi rohkem, Kultuurkapital teeb niigi praktiliselt kõik, mis võimalik

“Aga ma ei usu, et nüüd tõsiselt häid asju on tagasi lükatud ainult selle pärast, et raha ei ole”
“Võiks olla küll. Aga no lihtsalt ei ole meie riik veel nii rikas.” (stipendiumite kohta)

4.4.2 Kulka missioon

Intervjueeritavad pidasid kultuurkapitali missiooniks tagada iga kultuurivaldkonna jätkusuutlikus ja mitmekülgne edendamine/arendamine läbi loovisikute finantseerimise (stipendiumid) ja tunnustamise (projektitoetused, avalik tunnustamine). Kulka ei peaks olema kultuurielu määraja vaid pigem selle toetaja.

Kultuurkapital peaks hoidma tasakaalu klassikalise kunsti (maalikunst, rahvakultuur) ja uute innovaatilisemate kunstisuundade (videoinstallatsioonid) vahel. Seda aga tehakse vähesel määral – eesmärgina seda küsitletute arvates praegu ei nähta.

Samuti peaks Kultuurkapital tegevkunstnike kõrval toetama ja julgustama uusi tegijaid.

“Kunst muutub kommertsiks ja Kulka peab hoidma seda tõelist kunsti. Elitaarse kultuuri hoidmine siis.”

Eesmärgid:

- tagada, et iga kultuurivaldkond säiliks ja areneks;

“Ja ma noh, näen lihtsalt, et see eriala lihtsalt surebki välja.” (skulptuuri kohta)

- kultuurinimeste tunnustamine;
- innovatsioon;
- uued tegijad;
- klassikalised kultuuriväärtused;
- 2 lähenemist: rahaline toetus (finantstoetust pakkuv organisatsioon), Kulka kui kultuuri edasi arendav organisatsioon (raha + tunnustus jne).

4.4.3 Kulka täiendavad ülesanded

Intervjueeritavad tegid täiendavateks ülesanneteks järgmised ettepanekud:

Kultuuriturundus:

“Mitte kõik kunstnikud, kes on toetust saanud, ei ole mitte väga head mäenedžmenditöö tegijad /.../ Kõik see, mis puudutab meediat ja tema huvi äratamist, see on üks üsna keeruline teadusharu niiöelda, mida inimesed õpivad aastaid ja aastaid.”

“Kunstnik on seatud olukorda, või mistahes muusik... ta ei pea oskama ainult oma tööd vaid ta peab oskama ka kõike muud, mis seondub tema töö niisuguse valgustamise ja reklaamiga.”

“Võib-olla tõesti see, et neid asju, millele seal raha jagatakse, et neid tõesti võiks tutvustada rohkem.”

Kultuurialased algatused:

näidata neile, kes on väljaspool kultuuri, et kultuur on vajalik (harimine)

Loovisiku täiendav toetamine:

pikaajalised stipendiumid loomingulise tegevuse toetamiseks
Innovatsiooni ja noorteprojekte toetav sihtkapital

Kultuurpoliitika arendamine:

pole küll otseselt kultuurkapitali ülesanne, aga selle puudumine mõjutab suhtumist kultuurkapitali (oodatakse erinevaid asju; ei teata, mida peaks tegema)

4.4.4 Nn õigluse diskursused – pragmaatilisus

Intervjuudest tulid välja järgmised mõttemustrid:
Raha jaotamine on juhuslik, vähene analüüs

“...praegu on kõik siiski väga juhuslik ja tihti läheb ka nagu selle peale mis on nagu efektssem või kuidagi tundub prestiižsem.”

Tuntud inimesed saavad raha kergemini, seda enam on raskem noortel
Uutele, innovatiivsetele asjadele antakse raha kergemini
Subjektiivsus on paratamatu, kaine mõtlemise diskursus
Kultuurkapital teeb praktiliselt kõik endast sõltuva, raha ongi vähe

Õiglaseks peetakse Kultuurkapitali tasakaalustatust – toetuse jagamist uutele ja vanadele kunstisuundadele, noortele ja vanadele tegijatele. Enamasti leitakse, et subjektiivsus on paratamatu, kuna otsustajateks on inimesed. Töö autorite arvates peaks õigluse defineerima just puuduv kultuuripoliitika raamistik.

4.4.5 Isiklikud kommunikatsiooni- ja muud kogemused

Üldine hinnang Kultuurkapitaliga suhtlemisele oli väga positiivne. Kultuurkapitali kantseleid pidasid pea kõik intervjuueeritavad sõbralikuks ja abivalmiks.

“Minuga käituti väga sõbralikult ja ma ütleksin täiesti normaalselt, nii et ma olen selles osas Kultuurkapitalile siiralt tänulik, et need töötajad, kellega ma olen juhtunud suhtlema, on olnud sõbralikud, nagu nad olema peavadki ju eks ole. Normaalne suhtlus.”

4.4.6 Hinnangud Kulka avalikule imagole

Hinnangud Kultuurkapitali avalikule imagole jagunesid selgelt positiivseks ja negatiivseks. Kultuurkapitali iseloomustati positiivsest aspektist kui ausat, usaldusväärset, läbipaistvat, arenevat ja oma. Samas esines väiteid, et avalikkus polnud Kultuurkapitalist ennem Violi kriisi midagi kuulnud ning see case tõi Kulka laiema avalikkuse silme ja ette. Esines kas arvamus, et võib-olla ei olegi oluline, et laiem avalikkus Kulkast midagi täpsemalt teaks – tegemist eelkõige suhteliselt kitsale “auditooriumile” suunatud organisatsiooniga ning polegi teab mis oluline, et igaüks sellest midagi teaks.

“Ma ei tea kas ta peakski olema selline, kõikide poolt teadvustatud organisatsioon. Ei tea kas Kulka peaks sellele vahendeid kulutama. Pigem ta ikkagi suunatud kultuuri tootvale ringkonnale, mitte isegi tarbijale.”

“Siin kerkib üles küsimus, kas kõik üldse peavad Kulka teadma? Paljudel ei ole vaja Kulka midagi.”

Negatiivsete aspektina toodi välja, et avalikkus võib Kultuurkapitali näha kultuuri arengu kontrollija ja suunaja, mitte arendaja ja toetajana.

“[Avalikkus] näeb seda selles mõttes valesti, et seda peetakse niukseks asjaks nagu vanasti oli Kultuuriministeerium, kes küll finantseerib aga samas ka suunab.”

Violi skandaali mõju Kulka mainele:

Intervjuudest tuli välja, et Violi skandaal ei mõjutanud oluliselt Kultuurkapitali mainet loovisikute seas. Peamiselt leiti, et ühe inimese eksimust ei saa üldistada kogu organisatsioonile.

„Lihtsalt üks õnnetu juhus... selle pärast institutsioon ei peaks küll nagu endale tuhka pähe raputama lõputult.”

„Mulle tundub küll, et iga mees peab nagu enda eest vastutama. Et siin nagu organisatsioon ega minister ei saa niisuguste asjade eest vastust kanda. See tagasiastumine oleks võinud vabalt ka olemata olla.”

„Noh, see on nii... see on nagu loodusõnnetus. Ega sinna ei ole midagi parata, kui see taifuun üle lendab, siis tema lendab.”

“Vastutama peaksid mängupõrgud, mitte Kultuurkapital.”

“No mina näiteks küll, ei saa aru....et Viiol tegi midagi ilma, et ei teadnud Signe Kivi, raamatupidaja. Minu jaoks on see täielik müstika – ma ei usu seda /.../ Aga ma arvan, et nad pidid seda teadma ja kui ei teadnud siis noh..., mis nutuse näoga sa ikka pead tagasi astuma, kui sa oled loll ja ei ole vaadanud... neid oma asju korralikult üle kontrollinud. /.../ Ma arvan, et inimesed, kes Viiolit natukenegi tundsid... see ei teinud nende silmis Kulkale midagi. /.../ Ja kui ta loll [naerdes] mängis selle tõesti maha, siis on ta raskelt haige inimene, siis ei olegi midagi teha. Mis sa haige inimesega teed? Ma ei oleks teda kinni ka pannud. Sest ega kõik ju ütlevad, et Viiol ehitas selle väga hästi ülesse, läbipaistvalt ja kõik.”

4.4.7 Konkreetset ettepanekud kommunikatsiooni kohta

Intervjueeritavad tegid Kultuurkapitali kommunikatsiooni osas järgmisi ettepanekuid: Rohkem diskussiooni ühiskonnas, arvamusi liidrite seas:

“...vahepeal mõnikord väljastpoolt Kultuurkapitali nõukogu olevate inimeste või institutsioonide või inimeste kaasamine mõningateks aruteludeks Kultuurkapitali edasises tegevuses.”

Rohkem tutvustavat materjali poleks vajalik, sest taotlejad eelistavad küsida infot üksteise käest või otse kantseleist:

„Aga tõepoolest, kui mul üks tuttav naisterahvas just esimest korda taotles, siis ta küsis just minu käest et kuhu minna ja kuidas täita.”

„No, kes tahab ikka selgusele jõuda, kõigepealt ta küsib oma tuttavate käest.”
“See on selline organisatsioon, kes toimetab enda sees...”

Kommunikatsioon peaks olema vähemformaalne aga sisulisem:

“Need leheartiklid ja see jaotus, see on kõik nii tobe. Sisu on tähtsam, mis seal toimub, ja kuidas, ja kas on midagi uut.”

Kultuuriturundus: rohkem tuleks tutvustada projekte, näidata, et toetatud projekte on saanud edu. Selle läbi iseenda tegevuse õigustamine.

Selgemalt kommenteerida **Aastapreemiate üritust**: mis on selle mõte? Kellele on see suunatud? Kas see peaks olema kultuuriaasta suursündmus? Aastapreemiate üritus võiks olla tavainimesele vahendiks Kultuurisündmustega kursis olemiseks.

“...on ju palju inimesi, kes väga kunstinäitustel ei käi, aga näiteks meedia vahendusel tänu sellistele üritustele neil ikka ka tekib mingi ülevaade.”

Kommunikatsioon võiks olla **laiemale avalikkusele suunatud**: praegu väga oma kanalite n. Sirbi keskne. Kes Sirpi ei loe, see ei tea, mis toimub. Projektide ja loovisikute tutvustamine ka näiteks Postimehes, Eesti Ekspressis jne.

Mis alustel ja kellele jaotatakse stipendiume? See on paljudele taotlejatele arusaamatu.

Prioriteetide selgitamine: kui uus sihtkapitali nõukogu kokku tuleb, peaks ta sihtgruppidele kommenteerima, mis on rahajagamise ning taotluse üle otsustamisel nende prioriteetidid –

millele esmajärjekorras raha antakse. Ning see tuleks ka selgeks teha, mille jaoks teatud sihtkapital raha annab.

“Prioriteete peaks rohkem määratlema. Ja mis millise sihtkapitali alla kuulub (disain arhitektuuri all või kujutav kunst?). Selgemini ära määratleda need valdkonnad, milles mida toetatakse.”

Raha jagamist puudutav kommunikatsioon:

“Võibolla seda et ei saa hästi aru, mis alusel ikkagi eelistatakse ühtesi taotlusi teistele. Ja millel põhinevad toetussummad, mis mahus antakse toetust.”

Otsuste põhjendamine:

“Ma arvan, et kui ta on põhjendanud, millele ta jagab, siis ta ei pea pärast põhjendama otsust. Siis on isiku enda asi, et halvasti kirjutatud projekt vms.”

Lisa 4.5 Rahvakultuuri sihtkapitali süvaintervjuude kvalitatiivanalüüs

Katrin Arvisto
Karin Kahre
Einar Linn
Kairit Prits
Maigi Raudmäe
Raili Roo

Sissejuhatus

Käesolev analüüs on tehtud 2002. aastal rahvakultuuri sihtkapitalist toetust taotlenud isikute ja asutuste hulgas läbi viidud intervjuude põhjal. Kokku analüüsisime 28 intervjuud.

Üldiselt on rahvakultuuri sihtkapitali puhul probleemiks selle sihtkapitali piiride hägusus. Rahvakultuuri sihtkapitalile tehakse pakkumisi, mis ei mahu ühegi teise sihtkapitali alla, kuid ei mahu ka hästi sinna. Enne oli olemas ka valdkondadevaheline sihtkapital, kuid seda enam ei ole ja nii peavadki paljud “ebamäärasemad” projektid rahvakultuuri all “konkreetssetega” konkureerima. Piiride hägusus tuleneb aga sellest, et sihtkapitali nõukogu poolt pole paika pandud prioriteete, mida toetatakse.

Toetatakse näiteks nii teaduslikke kui ka mitteteaduslikke, kohalikke ning rahvusvahelisi, professionaalsete kollektiivide ja taidlusrühmade projekte. Laiahaardelisus on muidugi positiivne nähtus, kuid seda väiksemaid koguseid saab sihtkapital ära jagada, mida laiem on toetatavate projektide amplituud, kuid väikesed toetussummad võivad ka liialt väikesed olla.

"Kui ma vaatan, mis rahvakultuuri alla mahub, siis see on absoluutselt kõik."

"Meil puudub oma valdkond."

"Kuni ei ole ühiskonnas rohkem selliseid Kultuurkapitali tüüpi keskusi, siis kõik koondubki ju kõik sinna! Aga ta ei ole ju lõputu auk, kust võtta! Ta ei saagi täita sotsiaalseid ja hariduspoliitilisi lünki, aga need on kultuuriga väga tihedalt seotud."

Näha oli, et intervjuueeritavatel oli suhteliselt keeruline suurtes mastaapides mõelda ning üldistada. Kiiresti kaldus jutt ikkagi oma konkreetsele tegevusele, mille näidete varal püüti teemat lahti seletada.

4.5.1 Kultuurkapitali missioon

Leitakse, et kultuurkapitali missioon on kultuuri toetada, seda aga pikemalt lahti seletada ei osata.

"Kultuuri toetamine - see ütleb kõik"

"Et kultuurihuvi erinevates paikades areneks, säiliks, toimiks"

Kultuurkapitali rolli nähakse Eesti ühiskonnas väga suurena. Kultuurkapitalile on pandud lootus arendada ja säilitada eesti kultuuri.

"Täidab augud, mis kultuurielus on. Ainuke Eestis"

"Põhiliseks peab ikka jääma see ehtne maakultuur, et kultuuri juured jääksid püsima. Põhiosa peaks minema juurte hoidmisele ja uute kasvude kasvatamisele."

"Kultuurkapitali roll ja ülesanne on raha jagamine kultuuri arendamiseks ja säilimiseks Eestis."

"Ta tegelikult silmnähtavalt on /.../ hoidnud elus ja tegevuses loomingulisi inimesi /.../ ja kõigi nende valdkondade uurijaid /.../ on toetus noorele professionaalsele järelkasvule."

Tehakse suurt vahet ka selles osas, mis on kultuuriministeeriumi ja mis on kultuurkapitali rida. Kultuurkapitali missioonina näheks peamiselt seda, et ta peaks toetama neid projekte, isikuid ja kollektiive, kes mujalt toetust ei saaks, ehk siis riigilt ja erasektorist.

"Rohkem võiks raha jagada neile, kel pole organisatsiooni seljataga. Kultuurkapital võiks toetada just sisulisi, mitte vormilisi taotlusi ehk anda raha loometegevuse, mitte õppereiside vms jaoks. Kultuurkapital võiks olla helde jagaja – heategija."

"Kultuurkapitali eesmärk oleks toetada neid väärt projekte, kuhu ei ole riigi raha jätkunud. Lisab paindlikkust riigieelarve jäikadele kohtadele."

"Riik on vaene, ei suuda rahastada kõiki kultuuriprotsesse, siis peab aitama seal kultuurkapital."

"See, mis muidu ära kõrbeks, selle eest kultuurivaldkondades hoolitseb kultuurkapital."

Samas ei tohiks mõne vastanu arvates kultuurkapital tegeleda ehitiste rahastamisega.

"kultuuriehitiste rahastamine, see on riiklike investeeringute rida."

Väärtused

Väärtuste osas tuuakse ühelt poolt välja asjaajamise ja otsustamise ausus ja läbipaistvus, teisalt kultuuri säilitamisega seotud väärtused.

"Ma arvan, et üks nad tahavad olla ausad."

"Kindlasti peaks olema üks põhiväärtus eesti kultuuri väärtustamine, koostöövalmidus organisatsioonina on kindlasti väga oluline ning nende tegevuse aluseks võiks olla kultuuri arengu ja püsijäämise missiooni teadvustamine."

Tuleb välja, et Kultuuriministeerium kui peamine kultuuri rahastaja, arendaja ja säilitaja jääb osade intervjuueeritute jaoks isegi pisut kultuurkapitali varju. Ilmselt on asi selles, et otsest toetust tunnetatakse isiklikumalt.

Eesmärgid

Laiemad eesmärgid:

- loovisikute toetamine ja tunnustamine
- kultuuripoliitika mõjutamine
- riigi kultuurielu edendamine

Kitsamad eesmärgid:

- nende toetamine, kellel juba mingi põhi all
- nende toetamine, kes mujalt ei saa raha ja tunnustust
- teadusuuringute finantseerimine

Roll

- rahajagaja (!)
- (rahvus)kultuuri säilitaja
- riiklike institutsioonide poolse toetamise süsteemi puudujääkide korvaja
- elukvaliteedi tagaja (loomingulisel tegevusel väga oluline osa ühiskonna funktsioneerimises)
- kultuuritegelaste inimväärikuse alalhoidja

Väärtused

- objektiivsus ning läbipaistvus rahajagamises ja asjaajamises
- ennekõike loometegevuse toetamine
- regionaalsete eripärade arvestamine
- mittemateriaalsed väärtused
- sotsiaalne vastutus
- kultuuriväärtuste säilitamine
- mitmekülsus

4.5.2 Kultuurkapitali täiendavad ülesanded

Valdav on suhtumine, et kultuurkapital ei peaks endale võtma lisakohustusi, vaid võiks parandada olemasolevate funktsioonide täitmise kvaliteeti või suurendada haarde laiust mingis valdkonnas. Võis isegi täheldada mõningast vastuseisu muudatustele.

"Oi jumal, see kultuurkapital on nii laiahaardeliseks muutunud, nüüd on sport ka juures veel."

"Ma kardan sellist sõna nagu 'koordineerima', minu jaoks tähendab see 'võimu haarama'."

Kultuurkapitali täiendavat rolli nähakse kultuurist rääkimisel, arvamuste avaldamisel.

"Ma arvan, et ta võiks avalikult rohkem sõna võtta kultuuri ja kultuuri-poliitilistes küsimustes. Ta võiks olla nagu rohkem nähtav ühiskonnas."

Kultuurialase info koordineerimine

Üldiselt leiti, et kultuurkapitalile ei oleks vaja mingeid täiendavaid ülesandeid juurde panna, küsimustikus pakutuist nõustuti vaid vähestege. Toome siinkohal ära nende vastajate arvamused, kes leidsid, et kultuurkapital võiks endale mõningaid lisakohustusi võtta.

Pooled vastajatest leidsid, et kultuurkapital võiks info koordineerimisega tegeleda küll, näitena pakuti välja kultuuriürituste kalendri koostamine ja selle pidev uuendamine. Teine osa vastajaist arvas, et info koordineerimine ei ole kultuurkapitali ülesandena kuigi oluline, kuna see on töömahukas ja kallid ning arvati, et selle ülesandega võiks tegeleda teised asutused.

Teise põhjusena toodi sellise ülesande täitmisega kaasnev subjektiivsus.

Kultuuriturundus

Kultuurkapital oleks hea Eesti kultuuri välisesindaja: võiks vahendada pakkumisi siit ja sealtpoolt projektidele, mis tõepoolest selleks sobivad. Teisalt arvatakse, et see eeldaks lisatööjõudu ja poleks seetõttu põhjendatud ning kultuurkapitali ülesanded võiksid üldiselt jääda siiski Eesti piiridesse.

"kui on väga hea üritus, mida kulka on toetanud, siis ta võiks seda esile tõsta. See oleks promo mõlemale."

"välismaale raske saada esinema - kulka võiks toetada!"

Analüüs

Enamus leidis, et kõige olulisem on analüüsida toetuste vajalikkust ja rahajagamise põhjendatust toetatud projektide lõikes ning teha sellest järeldused edaspidiste otsuste tarvis. Siinkohal tehti ettepanek, et nõukogude liikmed või eksperdid võiksid toetatud üritusi külastada, mis oleks ühel ajal kulka-poolne kontrolliv ja nõuandev funktsioon.

"analüüs oleks väga oluline! Ja uuringud võiksid olla maakonna tasandil korraldatud."

"peaks olema tulemuste analüüs - et mida on saadud rahadega tehtud. Näidata, mis oleks olemata, kui kulka poleks toetanud."

"kindlasti võiks, miks mitte. Aga selleks on vaja palju uut tööjõudu."

Leiti ka, et "uuringute jaoks on teised institutsioonid, sellega ei pea kulka tegelema"

Loovisiku tunnustamine

Tunnustuse all mõisteti enamalt-jaolt rahataotluse rahuldamist – mida suurema summa ulatuses toetatakse, seda suurem on ka tunnustus.

"Kui kultuurkapital otsustab raha anda, siis sellega seoses ta ka tunnustab."

"tänuvõrd kedagi ei vaimusta. Kõik oleneb summast."

Lisaks "oodatakse käepigistust ja et keegi ütleks, et "sa oled tubli", aga seda ei ole"

Probleemi nähti muu hulgas ka selles, et üksikisikuid tunnustatakse (nii rahaliselt kui moraalselt) praegu tunduvalt rohkem kui kollektiive.

Kultuuripoliitika kujundamine

Seda ülesannet kommenteerisid vähesed vastanud. Peamiselt nähti kultuurkapitalil rolli kultuurivaldkonda reguleerivatele seadustele parandusettepanekute tegemises ning ühiskonnas toimuvate muutuste jälgimises ja nendega arvestamises.

"rohkem tegeleda loomeinimeste seaduse rahalise poolega."

"jälgida kultuurimaastikul toimuvat ja vajadusel järele aidata, kus vaja."

"kulka on suures osas kujundanud Eesti kultuuripoliitikat, eriti selle tundlikumat ja innovatiivsemat osa. See tähendab, et kultuurimudelite pidev ümberkujundamine vastavalt muudatustele ühiskonnas on kulka õlgadel."

4.5.3 Nn "õigluse diskursused"

Üldiselt võib jagada vastajad nende seisukohtade järgi laias laastus kolmeks – need, kes leiavad, et otsused on õiglased, need, kes leiavad, et otsused seda ei ole ning need, kes ei oska võtta mingit seisukohta. Suuremad erinevused arvamuste vahel tulevad sisse intervjuueeritavate antud põhjendustes.

Kulka on õiglane

Enamlevinud arvamus oli selline, et isegi kui raha ei saada, ei ole see ebaõiglane. Raha mittesaamist seletatakse enda jaoks siis kehva/ mitteprioriteetse projektiga või kulka ressursside nappusega.

"niisugust asja küll ei ole, et eelistatakse ühte rohkem kui teist."

"palju ebaõiglust toetuste jagamisel tuleneb rahanappusest."

"tegelikult peaks siin otsustajaid usaldama, sest nad ikkagi on ju oma ala spetsialistid."

"Ma olen endale selgeks teinud, et kõik sõltub ikkagi sellest, kui head paberid ma kirjutan."

Otsused on ebaõiglased

Et õiglust nähakse antud kontekstis reeglina subjektiivsena, ning just muutmatult subjektiivsena, ollakse sellega leppinud. Osadel juhtudel tähendab subjektiivsus ka ebaõiglust.

"Eks me liiga palju teame üksteist ja me võime ka oletada, kes kellega käib /.../ Samas mõnikord ei tundu otsus õiglane, aga siis on õudsalt suur rõõm, kui ise saad. Siis sa ei mõtlegi niiväga teiste peale. Nii et see on subjektiivne."

"otsuste vastuvõtmine toimub kohvipaksu pealt."

Teine aspekt ebaõigluse juures oli taotlejate endi ebaausus taotluste kirjutamisel, kuna kuulduste põhjal on kirjutamata reeglits, et kulka rahuldab laekunud taotlused vaid osaliselt.

"paljud küsivad üle, et midagi üldse saada. Ja kui juhuslikult keegi ka saab kogu summa, mis oli küsinud ja kui reaalselt võibolla on vaja sellest vaid neljandikku, siis saavad teised ju selle võrra vähem."

"Koguaeg ju selline hirm on, et kui 10 000 tahad saada, siis umbes 25 000 tuleb küsida, et äkki saab, et midagi ikka annavad."

Kindel seisukoht puudub

"ei ole kursis. Kui nad ikka loevad need projektid läbi ja kui tutvuseid ei ole, siis on "kui ei tea, kuidas asjad toimivad, kuidas ja kes otsustavad, siis tekib kohe kahtlus, et onupojapoliitika."

"kui ei tea, mis otsust mõjutab, ei tea, kas on ka õiglane."

"Igal nõukogul oma nägemus õiglusest. Kuna nõukogud vahetuvad, tuleb nende reeglid ja nõudmised kiiresti endale selgeks teha ning vastavlt nende taotleda."

"õiglaste otsuste hindamiseks on liiga subjektiivsed vaated, keegi jääb alati kaotajaks."

4.5.4 Isiklikud kommunikatsiooni- ja muud kogemused

Kokkupuuted on olnud enamaltjaolt meeldivad, negatiivseid kogemusi on vähestel. Siin võib olla põhjuseks asjaolu, et valimisse sattusid ühelt poolt need inimesed, kes on saanud ühekordselt ja suhteliselt suure rahasumma, teisalt aga kogenud taotlejad, kes on enda jaoks Kultuurkapitali tegevuse lahti mõtestanud.

- Kontor töötab hästi, midagi halba pole öelda. Pole ebameeldivat kogemust.
- Küsimise peale saab alati infot.
- Isiklik kommunikatsioonikogemus on olnud üldiselt meeldiv.
- Midagi negatiivset nüüd küll ei tule nagu meelde

Eraldi tuuakse välja Eesti Kultuurkapitali kantselei vastutulelikkust:

"Eriti ei taha ka helistada ja tüüdata neid inimesi, eriti kui on viimased päevad, kus on niisugused järjekorrad ukse taga, et... aga ega keegi otseselt kallale karanud ei ole, et ei tule sellist asja meelde ja mõnikord on ka lubatud, kui pisut hiljaks jäädud, võetakse vastu, sama kuupäeva raames. Tundub, et sümpaatne, kui nad ära ei väsi."

"Tegelikult ei tohi sekretär midagi öelda, enne kui otsus on allkirjastatud, aga kui on konverentsireisid või on olnud väga kriitiline see, siis see kantselei on ikka alati öelnud, kas raha on tegelikult antud."

Olulisema puudujäägina tuuakse välja ebapiisavat kommunikatsiooni taotlejatega osas, mis puudutab taotluse kirjutamist ja sellele esitatavaid nõudeid. Siin mängib taotlejate jaoks väga olulist osa *lobby-töö*.

“Nõustamine on vajalik. Ma olen ise kasutanud nõukogus olevat inimest.”

“Meie läksime siis oma murega [tuntud kultuuritegelase] juurde, kes oli toona nõukogu liige ja ta võttis oma lauasahktlist ankeedid ja ütles - täitke ära!”

“Infot on piisavalt ainult kulkas sees tegutsevatel inimestel.”

Peaaegu kõigist intervjuudest jookseb läbi rahulolematuse Kultuurkapitali-poolse tagasisidega taotlust esitades, vastust saades ning aruannet esitades.

“Vähemasti, kui ma olen aruande ära saatnud, siis nad võiksid ikka mulle teada anda, et nad on kätte saanud.”

“Taotlustele vastamine on olnud ka ebarahuldav. Telefonile vastatakse heas toonis, aga e-maile ignoreeritakse.”

Leiti, et Viioli-juhtum mõjus näost-näku kommunikatsioonis negatiivselt, tuues kaasa kahtlustamise ning tõrjumise.

“Selline sõbralik suhtumine oli asendunud sellise tohutu kahtlustamisega, ja siis tuli hakata sinna kõiksugu tõendusi ja tšেকে viima, et ma ei ole seda raha omale tasku pannud.”

4.5.5 Hinnangud Eesti Kultuurkapitali avalikule imagole (sh ka institutsioonina)

Esimesena seostus vastajate jaoks kultuurkapitali maine-teema just Viioli juhtumiga, mida nähti peamiselt kahest küljest. Osa vastajaid olid kindlad, et see intsident kahandas tugevalt kultuurkapitali kui institutsiooni usaldusväärsust, teine osa vastajaist oli tajunud Viioli kriisi inimese, mitte organisatsiooni eksimuseks.

“Viioli nimi tähendab varast ja see on mainet alla kiskunud. Viioli lugu oli ikka pauk, üks see läheb vaikselt tagasi. Eks nüüd taotlejad kannatavad selle pärast.”

“Mis puudutab Viiolit, siis vaevalt sel kuigivõrd kultuurkapitali maine osas rolli on, võibolla lihtsalt see, et kord on loga, aga tegelikult ma ei usu, et see eriti alla tõmbas, pigem nende hulgas, kes ei tegele sellega, rahva hulgas, nemad üldistavad võibolla rohkem.”

“Otsustajad on ikka oma ala spetsialistid, siis ei saa neid ikka kuidagi Viioliga ühte patta panna.”

Kultuurkapitali pilt on kaht tüüpi avalikkuses erinev – eristati selgelt kultuuriinimesi ja nn tavaelanikke. Peamised mõjutegurid: seotus kultuurkapitaliga, kultuurkapitali avalik kommunikatsioon.

“Kuna avalik kommunikatsioon on minimaalne, puudub avalikkusel arvamus kulkast.”

“Kultuuriinimeste hulgas maine hea, tavaelanikel puudub arvamus.”

“Ühiskond on teine asi, nende jaoks on vaja näidata. Rääkima ikka peab, muidu ühiskond ei teagi, et kulka olemas on.”

Leiti, et maine on otseses sõltuvuses organisatsiooni vormist ning ülesannetest, s.t Kultuurkapitali imago samastatakse mistahes rahajagaja imagoga.

“Ma arvan, et see maine ei ole väga hea. Kuna raha andjate maine, kui ta ei ole eraisik, ei ole kunagi liiga hea, sest alati nad annavad liiga vähe raha. Kuna ta on institutsioon, alati on rahulolematuid ja alati on seda raha liiga vähe.”

“Iga instants, kes raha jagab, on kohe eeldusel korruptiivne. Seda ei annagi kuidagi mitte kunagi muuta.”

Üldisemalt institutsiooni mainest rääkides on aga vastanute arvamus ühtne:

“Kulkal on väga hea maine, eriti maakondlike kapitalide tõttu.”

“vägagi positiivne imago - hea idee ja positiivne asutus. Tekitab tänulikkust.”

4.5.6 Konkreetsed ettepanekud kommunikatsiooni kohta

Siinkohal peame vajalikuks märkida, et vastajad olid väga tänulikud sellise võimaluse eest oma mõtteid ja soove kultuurkapitalile edastada. Pakuti välja mitmeid erinevaid viise, kuidas saaks kultuurkapitali tööd veelgi tõhusamaks ning kommunikatsiooni veelgi ladusamaks muuta.

Väga olulisena märgiti vajadust tekitada praegu küllalt hägustena tunnetatavate sihtkapitalide piiride osas konstruktiivset diskussiooni.

Aastapreemiate üritus

“Aastapreemiate üritus - praegu liiga kuninglik, motoks "ela ja sära".”

“Kindlasti muuta pidulikumaks kui ta seda praegu on ning kommunikeerida rohkem. Ehk ka kultuuriavalikkusele anda võimalus nominentide hindamiseks. Praegu väga vähe teatud üritus, ent ometi Eesti mastaabis niivõrd oluline.”

Trükised

“Kindlasti oleks vaja, nende abil saaks end tutvustada ning ka oma missiooni laiali kanda.”

“Voldikud võiks küll olla. Nagu see 1997. aasta oma, kus on kõik kirjas, kuhu sihtkapitali oma taotlus anda ja üldse, kes seal otsustavad ja muu selline.”

Koolitused, õppepäevad

Taotlejate jaoks on väga olulised kultuurkapitali-poolsed nõuanded projektide ja hilisemate aruannete kirjutamisel, soovitakse vastavat koolitust:

“Korraldada koolitusi, kus just pöörata tähelepanu neile nõuetele, mis just tema [kultuurkapitali] jaoks olulised on.”

“Maakondlikul tasandil võiks korraldada kord aastas infopäevad taotlemiste ja muude asjade kohta.”

“Vääna end või kaheksasse, kui projekti kirjutada.”

“Võiks olla mingi näidis üleval, mille järgi vaadata, kuidas kirjutama peaks.”

“Aitaks võib-olla mingi aruande tüüpvorm, et teaks, mida vaja.”

Lisaks leidsid vastajad, et kultuurkapital peaks õpetama ka eelarveanalüüsi ning seal võiks töötada inimene, kes abistaks europrojektide kirjutamisel.

Täiustada kultuurkapitali veebi:

Praegu on kulka veeb vastajate hinnangul enesekeskne, ei oota tagasisidet. Tunnetatakse, et puudu on foorum ning küsimuste esitamise koht.

“Veeb võiks ikka palju parem olla.”

“Tahaks näha, kuidas komisjoniliikmete hinnangud nagu lähevad või muutuvad et kui sulle tundub, et asi on ebaõiglane, siis sa saad seda nagu taastada, jagamisi, kuidas need toetused on, koosolekuprotokollid internetis, mulle tundub, kõige huvitavamad - koos avaliku hääletusega.”

“Netis võiks olla lisade ja põhjendused, need ei mahu sinna kasti ära, need kastid võiksid olla tellitava suurusega.”

“Praegu ei ole see [taotlusblankett] üldse infotehnoloogia arengut arvestades ajakohane. Seda ei saa täita, kuna ta on põhimõtteliselt mõeldud ainult käsitsi täitmiseks ning arvutis ei ole sellega mugav töötada.”

“Ka aastapreemiate ürituse puhul eelnevalt mainitud nominentide seast enda lemmiku valimine võiks olla veebi kaudu teostatav.”

Põhjalikum tagasiside:

Otsuste põhjendamise juures jagunesid arvamused põhiliselt kaheks – kulka-poolne põhjendus pole oluline, kuna otsustavad eksperdid ning kindlasti peaks otsust põhjendama, eriti kui on tegu äraütlemisega

“Ja loomulikult niiöelda taotleja seisukohalt oleks väga kena kui nad vähemasti mõne seisukoha suhtes nagu ei vastaks, et tihe konkurents ja raha vähe.”

“Kui oleks juures kommentaar, et miks ei saanud, siis see aitaks võibolla teine kord seda otsustavat kari vältida.”

"hinnagut projektile tahaks ikka teada, sest huvitab, miks just minu projekti ei toetatud. Kas on viga projekti kirjutamises või on idee ise mõttetu."

"Kui on mitu aastat toetatud üht üritust ja siis tuleb ühel aastal kiri, et enam ei rahasta... tahaks teada miks?"

"Põhjendada võiks võibolla ainult siis, kui projekt tagasi lükatakse, kuna siis saaks taotleja samuti edasi liikuda, saaks teada, mida ta on valesti teinud, mitte ei esitaks järgmine kord sama taotlust."

"Mis võiks muidugi olla niisugune asi, mis võiks tuua sisse oma asjaajamisse on see, et kättesaadud projektide puhul reageerida, et kas need on kohale jõudnud."

Suurema läbipaistvuse tagamine:

"Protsess võiks olla rohkem läbipaistev, ma arvan, kuni protokollideni välja netis, aga seda vist ei jõua eriti teha, näiteks kultuuriministeeriumil on rahajagamiste koosolekute protokollid netis üleval, kaasa arvatud otsustajate hääled, kes hääletas kuidas. Vot see asi võiks olla väljapaistev, sest meil tekib küll küsitavusi, et kas ei ole jõutud süveneda või on Eesti liiga väike."

"Rohkem läbipaistvust, ajakirjandusega suhtlemist."

Selleks soovitatakse kasutada erinevaid meediakanaleid –

"Noh, telesaade näiteks - kultuurileht, spetsiaalne raadiosaade... ilmselt valdkondade kaupa erinevad, aga raadios võiks küll olla, selliseid arutlussaateid vahetevahel tehakse."

"Ma arvan, mis puudutab ajakirjandust, tuleks minna rohkem Tallinnast välja, see on väga oluline. Et Tallinnas on küll väga palju kultuuri, aga väga palju kultuuri on ka väljaspool Tallinna. Ja just nimelt üsna nõrgalt on seni väljundit leidnud maakondlikud sihtkapitalid, see osa kindlasti vajab arendamist."

Sooviti saada rohkem selgust kultuurkapitali rahajagamise ja **tegevuse prioriteetides**

"Mida selgemad on need seisukohad, eesmärgid, mida kulka taotleb, seda kergem. Selgem just selles osas, et millega nad ei tegele. Kui nad suudaks sellegi välja öelda, et millega nad ei tegele."

Ühelt poolt soovitati muuta prioriteete, mitte protsessi:

"Praegu on maapiirkonnad kõrvale jäetud ning keskendutakse Tallinnale. Omaalgatuslikkust ei toetata ning väiksemad kollektiivid ei pälvi tunnustust isegi ekspertgruppide tasandil, rääkimata riiklikust."

"Muuta prioriteete nii, et näiteks enne kooli algust kui on see rahajagamine, et siis saaksid näiteks rohkem või eelistatumalt raha koolidega seotud projektid."

"toetada noori tegijaid, kes esmakordselt mingit projekti teevad, eriti maanoori."

"Kusjuures need prioriteedid võivadki muutuda koos nõukogude vahetumisega."

Teisalt rõhutati, et kultuurkapital peaks arvestama protsesside jätkuvusega

"Võiks jagada raha ette, et teaks eelarves arvestada ja niipalju, kui nõutakse, peaks ka andma. Kui on jätkuv üritus, võiks olla nii, et ei peaks kogu aeg uuesti taotlema."

Kultuurkapital peaks eraldama raha 100% ulatuses.

"Miks ma pean valetama, et täit raha saada? Ma ei saa ju mujalt juurde."

"Taotlusi peaks aktsepteerima ja neile eraldama raha 100%. Ma ei saa ju mujalt juurde ja poole rahaga pole mul midagi teha."

Kultuurkapital võiks olla toetatud projektidest enam huvitatud:

"Otsustajatel oleks oluliselt lihtsam, kui oleks ekspert, kes oleks asja näinud kohapeal."

"Eks me ikka vii neile oma raamatu või plaadi kui see on olemas, aga nad võiksid tulla kohale ka kui me neid kutsume oma üritustele. Et nad teaks, et see on vajalik, mille jaoks nad raha andsid."

Info toetatud projektide kohta kultuurkapitali veebis:

"Aga see jääb sinna paberi peale [aruandesse]. See info peab olema avalik, et see üritus nii palju ja nii palju toetati ja selliseid asju tehti."

"Võimaldab ka uutel tegijatel vaadata, et ahaa, siukest asja on tehtud ja vat niiviisi. See on üks täiesti kasutamata ressurss."

Otsuste kommunikatsioon

"mitte Sirbis, seda loevad vähesed, peaks kuskil suures päevalehes ka olema."

"Sirbi nimekiri on mõttetu - oleks vaja aruannet selle kohta, mida selle saadud rahaga tehtud on, mitte kes said toetust."

Lisa 4.6 Spordi sihtkapitali süvaintervjuude kvalitatiivanalüüs

Mona Louhisola
Laimi Länkur
Raimo Matvere

4.6.1 Kultuurkapitali missioon

Spordi sihtkapital on Eesti Kultuurkapitali süsteemis erandlik ja veidi eemalseisev. Sihtkapitali toetusesaajate tegevus on võrreldes teiste sihtkapitalidega suunatud rohkem inimestele endile. Ühest küljest on toetuse saajateks ürituste korraldajad, trükiste väljaandjad ja uurimistöö tegijad nagu teistes sihtkapitalideski. Samas on sportlaste ja treenerite tegevus hoopis erinev – sportlased ei loo oma tegevuse käigus konkreetset teost, vaid saavutavad enamasti arvuliselt mõõdetavaid tulemusi, mida on võimalik täpsemalt võrrelda. Spordis on tulemuste arengut ja taset võimalik võrrelda lähtudes vanusest, võistlustingimistest, riigist ja soost. Abstraktsemates kultuurivaldkondades see nii ei ole.

Spordi sihtkapital toetab oma tegevusega nii tipp-kui ka rahvasporti, viimast võib pidada eriti oluliseks, kui võtta arvesse eestlaste suhteliselt kehva tervist ja samas soovi end liigutada ning suurtest rahvaspordiüritustest osa saada. Eestlastest olümpiavõitjaid ja muidu endisi sporditippe hinnatakse meie riigis kõrgelt ja tiitlivõistluste jälgimine on rahvuslikku ühtekuuluvust suurendav. Kõik eelnevat silmas pidades võiks spordi toetamise osakaal olla Eesti Kultuurkapitalis suurem, et tagada suure viljalejate ja jälgijate arvuga valdkonna kõrgem tase ja parem koordineeritus.

Süvaintervjuude tulemuste põhjal on spordi sihtkapitalilt toetuse saajate jaoks kultuurkapitali missiooniks eelkõige:

Eesti kultuuri arendamine ja materiaalne toetamine. On vajalik toetada kultuuri erinevaid valdkondi, sh sporti, kuna kultuur pole iseenesest kasumit tootev.

“No ikkagi toetada, sest no põhiprobleem, mis kultuuris või spordis on, on ikkagi rahapuudus. Totaalne rahapuudus. Et no sellega [spordiga] ei teeni raha.”

Samas leitakse, et läbi rahastamisskeemide näitab kultuurkapital ära prioriteedid ja suunad, mis on Eesti kultuuri jaoks olulised. Toetussummade jagunemine on juba iseenesest teatud selgitus selle kohta, mis on teatud perioodil kultuuri ja spordi arengu seisukohast oluliseim.

Loovisiku ja sportlase tunnustamine. Kultuurkapitali toetus on iseenesest juba väärtus ja tunnustus sportlasele. See tõstab inimese mainet ja positsiooni tema tegevusvaldkonnas. Toetus viitab ka tehtud töö tulemuslikkusele ja saavutatud tulemuste kõrgele tasemele. Tunnustamise aspektist on elutööpreemiatel ja aastapreemiatel suur roll.

“Kui keegi on tõesti midagi ära teinud ja ta saab selle eest sealt preemia, siis sellest kuulevad ja seda näevad kõik. Ja see kindlasti tõstab selle loovisiku seda nii öelda mina ja ma arvan, et see on väga oluline.”

Kultuurkapitali tunnustus on ka vahendiks, mis “avab ukseid” ka teistele toetusele ja teiste institutsioonide tähelepanule.

“Teisest küljest on kulkalt saadud toetuse mainimine teiste toetajate otsimisel väga hea märk, mõjub hästi omavalitsustele jt.”

Kultuurkapitali olulisemateks ülesanneteks peetakse kahtlemata võimalikult erapooletut ja arusaadavat rahajagamist. Konkreetsemalt nähakse spordi sihtkapitali ülesannetena vahendite leidmist just eelkõige andekamatele noorsportlastele. Samuti tuleb toetada uute spordialade arengut ja juurutamist.

Kultuurkapitali roll ei saa olla ainult toetamine ja rahajagamine, spordi sihtkapital peab hea seisma ka selle eest, et tunnustus kõigile kultuurivaldkondadele oleks võrdne - praegu on spordil väiksem osakaal. Kuna kehakultuur hõlmab väga paljusid erinevaid spordialasid, siis võiks spordi osakaal eelarvest võrreldes teiste kultuurivaldkondadega olla proportsionaalsem.

“Juba nimi KULTUURkapital viitab kulka soodumusele rohkem kultuuri kui spordi poole”

Spordi sihtkapital ei tohiks toetuseta jätta unikaalseid projekte ja spordialasid, mille toetamiseks pole muid mehhanisme ning mis kommertslikel alustel piisavat sissetulekut ei teeni.

Kuigi kultuurkapitali roll sportlaste ja spordiga seotud projektide puhul on oluline tuleb silmas pidada seda, et sportlased saavad olulist tuge mitmest erinevast allikast - lisaks kultuurkapitalile ka alaliitudest, sponsoritelt ja mõnikord omavalitsustelt. Seepärast ei tohi kultuurkapitali rolli spordi jaoks üle tähtsustada, sageli suudavad just populaarsemad spordiüritused kommertstuludest ära elada.

Spordi sihtkapital väärtustab oma tegevusega väga suurel määral rahvasporti ja laste ning noortesporti. See on mitmete intervjueeritavate arvates ka olulisim ja parim, mis spordi sihtkapital teeb. Sihtkapital toetub oma rahajagamisel suurel määral traditsioonilistele ja kuulsusrikkama ajalooga spordialadele, samuti väärtustatakse selgelt enim olümpiaalasid.

4.6.2 Kultuurkapitali täiendavad ülesanded

Sportlastele on selgelt suurimaks tunnustuseks võit, rekord, medalid ja head tulemused. Spordiürituse tugevust ja headust näitab tema ladus korraldus, osavõtjate arv ja inimsete suhtumine üritusse. Abstraktsemat sorti tunnustus ja lisategevused pole spordivaldkonna jaoks olulised. Palju tähtsamad on vahendid, spordiprojektide elluviimiseks ning treeningute teostamiseks ja võistlemiseks.

Seetõttu on spordivaldkonna jaoks vaieldamatult tähtsaimaks kultuurkapitali ülesandeks rahaliste toetuste leidmine ja jagamine. Ilma vahenditeta ja tühja kõhuga ei saa trenni teha ning siis muutub ebaoluliseks ka kõik muu valdkonnaga seotud tegevus. Keskenduda tuleb kultuurkapitali peaülesandele – toetuste jagamisele.

Keskendumine praeguste ülesannete täitmisele. Kõige põhilisemaks arvamuseks oli intervjuudes see, et kultuurkapitali tegevust peetakse piisavaks, pole vaja uusi ülesandeid, sest lisaülesanded võivad muuta töö laialivalguvaks. Samuti tooksid lisategevused, mis pole antud hetkel vajalikud, kaasa kultuurkapitali omakulude suurenemise. Kui näiteks spordi sihtkapital tegeleks uuringute või sporditurundusega, eeldaks see uute töötajate palkamist ja lisatööd, mis suurendab omakulusid. Selle arvelt aga väheneb ju toetustele eraldatav rahahulk.

“kultuurkapital on mitte niivõrd kitsa kultuuri, ühe või teise või kolmanda kultuuriala spetsialist, rohkem ikka nagu ametnikud, kes korraldavad kultuuri erinevate harude toetamist nii noh ametnikena.”

Kultuurimaastiku analüüs ja süstematiseerimine. Ühe vajaliku ülesandena toodi välja kultuurivaldkondade süvaanalüüs, mida on vaja selleks, et süstematiseerida valdkondade tegevus ja välja töötada kindlamad ja konkreetsemad alused, kellele ja mille põhjal toetust jagatakse. Hetkel puudub adekvaatne üldpilt taotlejatest ja nende võimalustest. Tuleb välja selgitada toetuse saajad, kes ilma ei suuda kindlasti hakkama saada, kuid kelle tegevus on väärtuslik ja vajalik.

“Peaks toetama kindlaid abivajajaid, näiteks koolid ei hakka ise äri tegema, et raha saada.”

“neil peab olema täielik informatsioon selle kohta, kas need projektid on üldse õige suunaga tehtud, /---/ kas nad viivad kuskile edasi, arendavad nad midagi edasi või on see ainult ühekordne.”

Kantselei peaks tegelema lisavahendite leidmisega toetusfondi suurendamiseks (nt. välisannetused).

Kantselei peaks tegelema ka **tagasilükatud taotluste põhjenduste lahtikirjutamise ja edastamisega**. Igale tagasilükatud taotlusele peab lähenema personaalsemalt.

Kaasarääkimine Eesti kultuuripoliitikas. Leitakse, et kultuurkapital peaks julgemalt sõna võtma kultuuri- ja spordipoliitika kujundamisel.

“Nad võiksid rohkem oma arvamusi avaldada.”

4.6.3 Õigluse diskursused

Spordi sihtkapitali eripäraks on see, et rahajagamise otsustel tuleb lahendada kaks väga olulist dilemma:

1. Kas toetada rohkem tippsporti või rahvasporti
2. Kas toetada pigem rahapuuduses potentsiaalseid tulevasi sporditippe või juba häid saavutusi näidanud atleete.

Sporditoetuste jagamisel tuleb alati valida nende alternatiivide vahel ning olenemata otsusest on tõenäoline, et rahulolematust teatud ringkondades igal juhul jääb. Olukorra parandamise ainsaks võimaluseks on mingite konkreetsemate toetusskeemide väljatöötamine ja avalikustamine.

Erinevate kultuurivaldkondade võrdne esindatus otsustamisel. Oluline on, et sihtkapitalide nõukogu ja ekspertgruppide koosseis oleks erapooletu erinevate valdkondade suhtes.

“Mulle tundub, et rohkem on ta niisugune, noh suuremalt jaolt siiski seotud sellega, millised on siis sihtkapitali nõukogu liikmete, noh meelisalad võib-olla.”

Õiglasel otsusel sünnivad väga adekvaatsete ekspertide osalusel. Kui koosseisus puudub vastav ekspert, siis peab vastava ala sportlaste esindajatelt ja treeneritelt nõu küsima.

“Ega need KK nõukogud ja need vennad, kes jagavad seda raha, ega nemad ei jaga seda, kes on andekas, kes mitte. Treenerite nõukogu peaks seda otsustama, keda peaks toetama.”

Taotluste hindamine sisu järgi

“See vast oleneb ka sellest, kui kenasti neid projekte kirjutatakse ja kes on natuke äpum, sellel on nagu noh vähem võimalusi toetust leida.”

Otsustusprotsessi selgitamine. Otsustusprotsess on osadele taotlejatele ebaselge, see vähendab usku otsustamise erapooletusse ja aususesse.

“on näha sisend, on näha väljund, aga selle tulemuseni jõudmine 'mustas kastis' on mõistmatu.”

Otsuste selgem põhjendamine. Otsused tunduvad ebaõiglaste või isegi teatud spordialade eelistamisena, juhul kui põhjendus puudub. Otsuste vähene või väga lakooniline põhjendus on segaduste ja kahtluste allikaks.

“Otsuseid tuleks alati põhjendada- see võtaks palju pingeid maha.”

Eksisteerivad **tugevalt ka vastupidised arvamused**, mille kohaselt otsuseid pole vaja selgitada- see on organisatsioonisisene töökorraldus.

“Nad ei saaks ju normaalselt töötada, kui nad otsuseid põhjendama hakkaks. Otsus ja valik ongi piisav põhjendus.”

Toetuse jagamise prioriteedid. Spordi rahastamist peetakse liiga olümpiaalade keskseks. Kultuurkapital järgib liialt traditsioone ning ei anna võimalust uutele ja seni tundmatutele spordialadele võimalust areneda ja end maksimaalselt tõestada.

Rahastamisel tuleks vastajate arvates arvestada **valdkondade erinevate vajadustega**, sest mõni ala on kulukam kui teine (nt ratsasport on kulukam kui ujumine).

Juba tehtud töö ja **suuremate saavutuste eest tuleb premeerida**. See aitab ka säilitada motivatsiooni ja näitab suhtumist spordiinimeste tegevusse.

“minu arust tema [kulka] peaks nagu toetama just selliseid üritusi ja selliseid isiksusi, kes on tõesti nagu välja paistnud ja kellest on pärast ka midagi kuulda.”

Vastupidise seisukohana kõlab arvamus, et **rahastamisel ei tule mitte lihtsalt puudust kannatajaid toetada, vaid pakkuda toetust, kui võimalust end tõestada**, jättes olulisele kohale ikkagi toetusesaaja enda aktiivsuse, vastutuse ja leidlikkuse.

“Näljasele tuleb mitte anda kala, vaid õng, et ta kala püüaks.”

4.6.4 Isiklikud kommunikatsiooni- ja muud kogemused

Spordi sihtkapitali intervjuueeritavate seas saab välja tuua huvitava tendentsi, et **otsest suhtlemist kultuurkapitaliga on üsna vähe**. Kuna kultuurkapitali kodulehekülge peetakse äärmiselt informatiivseks ja arusaadavaks, ei näe paljud põhjust, miks nad peaksid kellegi

poole nõu küsimiseks pöörduma. Isegi esmakordsete taotlejate hulgas oli inimesi, kes selgitasid, et süsteem on arusaadav ja pidevat kontakteerumist kultuurkapitaliga pole vaja.

Vastajate iseloomustamiseks võib öelda, et taotlejad on väga konkreetsed ja peavad taotlemist ning sellega kaasnevat kirjatööd ja dokumente nõ. põhitegevusele lisanduvaks tegevuseks, millega on võimalik ja vajalik ruttu hakkama saada. Samas pole taotlemine ka sugugi keeruline, kuna täpsed juhised on antud. Pidev selgitamist, üleküsimist ja enda lobby peetakse pigem aja kulutamiseks.

Kommunikatsiooni kõige tähtsamaks aspektiks peetakse seda, et kultuurkapital annaks teada, kas toetust saadi ja kui ei, siis miks.

Positiivne hinnang kulka kommunikatsioonile/tegevusele. Spordi sihtkapitali esindajate vastused küsimustele ja järelepärimistele on selged ja adekvaatsed, reageeritakse kiiresti. Spordi sihtkapitali tegevust kiidetakse, sest suhtlemiskogemused on väga meeldivad ning suuri arusaamatusi eriti ette tulnud pole. Oli vastajaid, kes selgitasid, et on otse suhelnud ka nõukogu liikmetega, et uurida tausta ja toetusskeeme, ka need kogemused on positiivsed.

“Asjaajamine oli selge ja ladus, mõttest teostuseni läks vaid 1-2 päeva.”

Sõbralik ja viisakas suhtlemisstiil. Veebileht on taotlejate arvates väga informatiivne (otsused, määrused) ja parim võimalus operatiivselt kommunikeeruda.

Tagasiside/otsuste puudulik põhjendamine. Leidis vastajaid, kes pole ühtegi vastust oma taotlusele saanud, ei negatiivset ega positiivset. See väljendab suhteliselt ükskõikset suhtumist ning vähendab respekti kultuurkapitali kui toetava insitutusiooni suhtes.

Ebameeldivaks kogemuseks nimetati 2002 aasta mailinglisti, kus üks spordiklubi oli nimetatud rahakasutusaruande võlglasteks, kuid sel hetkel polnud neid isegi toetuse saamisest teavitatud. Negatiivsed kogemused viitavad sellele, et on olemas võimalus, kus teatud juhtudel jäävad taotlejad ja halvimalt juhul ka toetuse saajad kahe silma vahele ning neid ei suudeta piisavalt informeerida.

4.6.5 Hinnang kultuurkapitali avalikule imagole

Kultuurkapitali nähakse toetava organisatsioonina, kelle **avalik imago toetuse saajaid väga tugevalt ei mõjuta**. Põhitegevus on kõige olulisem ning kui toetuste jagamine toimib, pole põhjust avaliku imago pärast kurta.

Spordi sihtkapitali eripäraks võib lugeda seda, et toetuse saajad on oma kultuurkapitaliga seotud tähelepanu suunanud peaaegu ainult rahajagamisele ning ei vaata organisatsiooni laiemalt. Vaid suuremad probleemid või selgelt ebaõige rahajagamine (taotlejate arvates) panevad kultuurkapitali tegevuse üle sügavamalt järele mõtlema. Kuna kultuurkapitali imago ja nende sõnavõttud spordivaldkonna põhitegevust kuidagi ei mõjuta, siis sellele eriti tähelepanu ei koandu.

Viioli juhtumi mõju mainele. Skandaal vähendas kultuurkapitali kui organisatsiooni tõsiselt võtmist. Ühtlasi kaasnes ka osaline maine langus, kuid kultuurkapitali endapoolset tegevust peeti operatiivseks ja adekvaatseks. Levinuim on arvamus, et inimesed unustavad Viioli skandaali ruttu ning kultuurkapital saab edasi tegutseda ilma suuremate takistusteta.

Esitati ka seisukoht, et mainele mõjub Viioli juhtumi puhul see, et paljud inimesed ei usu, et Avo Viiol üksinda rahakantimisega tegeles, sellega pidi seotud olema rohkem inimesi, kuid seda pole uuritud ega tõestatud.

Kultuurkapital tegeleb väga tänuväärse asjaga ja on suur toetaja. Tegevuse eesmärkide ja missiooni tõttu on kultuurkapitalil oma sidusrühmade silmis üldiselt positiivne imago.

“Nooohhh, siin hiljuti tema maine rikuti natuke. Aga üldiselt minu arust, et ikkagi hea maine. Et no kui kuskilt tuleb raha, kas tal võiks paha maine olla?”

Viioli juhtum oli kultuurkapitalile reklaamiks. Kultuurkapitali tegevusega viidi kurssi ka laiem avalikkus, kes otseselt pole selle tegevuse ja funktsioonidega seotud.

“Viioli kriis oli kulkale kindlasti kasulik ja arvan, et kokkuvõttes see mainele halvasti ei mõjunud, kuna kriisi lahendamisel tegutseti kiiresti ja avalikult. Vaikselt nokitsevast kulkast sai äkki meediatäht, esialgu küll negatiivses mõttes, hiljem on see aga osutunud väga heaks reklaamiks.”

Kulka rahajagamissüsteem on ebaselge, seetõttu on ka avalikkuses tülisid preemiate (nt elutööpreemial) jagamise kohta. Meedia on kajastanud erinevate kultuurinimeste pahameelt osade toetusskeemide ja toetatavate suhtes.

Kultuurkapital on efektiivne organisatsioon. Kultuurkapital jätab efektiivse mulje, püsiadministratsiooni pole liiga palju, sellele ei kulutata liiga palju aega ja raha. Otsustamise juures on kõrged spetsialistid, kes valdkonda tunnevad. Vastajate hulgas levib ka aramus, et rahajagamine on meeldivalt neutraalne ja aus.

“Pole muidu kuulda, et väga palju “omadele tehtaks ja kõrvale pandaks”. Muudes fondides on seda rohkem.”

Kultuurkapitali enda kommunikatsioon on tagasihoidlik. Infot Kultuurkapitali tegevuse kohta on vähe. Kasvõi aegajalt võiks ilmuda artikleid, mis selgitaks, kuidas raha taotleda ja millistel projektidel on rohkem lootust toetust saada.

Avalikkussuhete spetsialisti olemasolu peeti oluliseks, et vastata täiendavalt avalikkuses üles kerkivatele küsimustele ja kahtlustele. Samuti on kommunikatsioonispetsialist vajalik sellisteks kriisiolukordadeks nagu Viioli juhtum. Üldiselt peeti kultuurkapitali avalikke sõnavõtte ka kommunikatsiooni siiani piisavaks ja adekvaatseks.

Kultuurkapitali tegevust ei pea liiga palju kajastama. Kõige huvitavamaks nägemuseks kultuurkapitali imago ja meedias esinemise kohta oli see, et kultuurkapitalist ei peaks palju rääkima. Kui juttu organisatsiooni tegevuse ümber on liiga palju, jätab see lõdvema mulje tema põhitegevusest, kultuurkapitali ei pea promoma. Vastaja nägemuses võiks kultuurkapitali imago olla väärikas, konservatiivne aga samas väga kättesaadav. See peaks olema toetav organisatsioon, mis püsib kindlatel alustel ja väärtustel.

4.6.6 Konkreetsete ettepanekud:

Kultuurkapitali tegevuse läbipaistvus. Rohkem selgust ja avatust kultuurkapitali tegevusse, eriti otsustusprotsessidesse. Samuti võiks meedias avaldada artikleid, kuidas kultuurkapitalile taotlusi esitada. Tuleks üldse rohkem rääkida võimalustest, st kellele, kuidas ja kui palju toetusi jagatakse. Samuti võiks lihtsustatud kujul lahti seletada jaotuse protseduure ja eelistusi. Muutustest tuleks kindlasti kiiresti teavitada.

Kultuurkapitali kodulehekül. Veebis võiks olla ka põhjendused, miks konkreetset projekti või taotlust rahuldati. See aitaks selgitada rahajagamisprotsesse ka neile, kes sellega varem pole kokku puutunud.

Kultuurkapitali tutvustamine läbi toetavate projektide

“Tee heategu ja räägi sellest kõigile: Suur osa inimesi ei tea, millisel hulgal ja mille jaoks kulka oma stipendiume jagab.”

Praegu toimub toetatud projektidest teavitamine vaid läbi toetusesaajate kohustuse mainida kulkat kui oma sponsorit.

Sihtkapitalide nõukogu koosseis. Sihtkapitali nõukogus võiks olla rohkem eksperte-treenereid, kes suudaks paremini hinnata sportlase potentsiaali.

Rohkem rahaeralduskordi aastas. Pakuti välja võimalus, et rahaeraldused võiksid toimuda iga kahe kuu tagant, mis tähendaks vähemalt ühte lisaeraldust aastas. Just spordi sihtkapitali puhul on see oluline, et toetus sportlastele ja treeneritele oleks kasvõi korraga väiksem, aga tihedam. Toodi välja asjaolu, et väiksemaid projekte ei plaanita pikalt ette, ning kvartali pikkune viiteaeg taotlemisel on liiga pikk. Selle ajaga võib muutuda projekti läbiviimise keeruliseks või mõttetuks.

Taotlemisprotsessi selgitav mõju taotlejale. Eraldi on oluline välja tuua, et mainiti taotlusprotsessi head külge, mis tähendab teatud lisaväärtust taotlejale ka juhul kui toetust ei saa. Taotlemisprotsessi on hetkel väga hea, sest see aitabki inimestel midagi juurde õppida ja oma projektist/tegevusest paremat ülevaadet saada

“Võibolla panedki asjad paberile, mis sul muidu polegi nagu selged, miks sa neid asju teed...”